

ANALÝZA STAVU ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC ZA ROK 2020 A PROJEKTY NA PODPORU ČÍTANIA

Rozália Cenigová

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo školstva“) v zmysle zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov vykonáva každoročne štátne štatistické zisťovanie v oblasti školských knižníc. Štatistické zisťovanie sa riadi Programom štátnych štatistických zisťovaní, ktorý zostavuje Štatistický úrad Slovenskej republiky v súčinnosti s ministerstvom školstva. Štátne štatistické zisťovanie za oblasť školských knižníc je realizované prostredníctvom ročného štatistického *Výkazu o školskej a akademickej knižnici Škol (MŠVVŠ SR) 10 – 01* (ďalej len „štatistický výkaz“). Spravodajskou jednotkou štatistického zisťovania je **základná škola, gymnázium, stredná odborná škola, konzervatórium alebo škola pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**, ktorej organizačným útvarom je školská knižnica. Škola vyplňa štatistické údaje prostredníctvom elektronického štatistického zisťovania ministerstva školstva. Koordináciou a zabezpečením všetkých úloh a povinností súvisiacich s výkonom štatistického zisťovania je poverené Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky (ďalej len „CVTI SR“). Zber štatistických údajov a ich schválenie vykonávajú odbory školstva okresných úradov v sídle kraja.

Východiskovými materiálmi pre vypracovanie uvedenej analýzy boli štatistické údaje, ktoré vykázali školské knižnice v štatistickom výkaze za rok 2020. Školské knižnice pri vyplňovaní štatistických výkazov prevzali súhrnné údaje zo základnej odbornej evidencie (z prírastkového zoznamu a zo zoznamu úbytkov), z pomocnej odbornej evidencie (z evidencie absenčných výpožičiek a prezenčných výpožičiek, evidencie došlých čísiel periodík) a z ďalšej doplnujúcej evidencie, ktoré priebežne viedli počas roka 2020.

Doplňujúcimi materiálmi pri vypracúvaní analýzy boli napríklad platné právne predpisy, metodické odporúčania, interné správy a poznatky metodického centra pre školské knižnice, ktoré je súčasťou úseku metodiky a rozvoja knižničného systému Slovenskej pedagogickej knižnice (ďalej len „metodické centrum pre školské knižnice“). Súčasťou analýzy sú takisto zapracované poznatky, ktoré boli získané metodickým centrom pre školské knižnice z poskytnutých 487 odborných konzultácií počas zberu štatistických údajov od 11. januára 2021 do 10. marca 2021, a rovnako aj informácie z printových a elektronických médií, riadené telefonické rozhovory s vybranými zriaďovateľmi školských knižníc a školskými knihovníkmi.

Základom analýzy sú cenné informácie o aktuálnom stave knižničného fondu, používateľov, výpožičiek a služieb, vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí, informačných technológií, zamestnancoch školských knižníc – školských knihovníkov a hospodárení školských knižníc. Jej súčasťou sú aj inšpirujúce príklady dobrej praxe zo školských knižníc a podnetné informácie o projektoch metodického centra pre školské knižnice, ktoré boli zamerané na rozvoj jazykovej kultúry a čitateľskej gramotnosti nielen žiakov v Slovenskej republike, ale aj v Českej republike. Doplnkom analýzy je stručný prierez vybraných činností metodického centra pre školské knižnice za kalendárny rok 2020 a návrh opatrení na skvalitnenie úrovne zabezpečenia činnosti školských knižníc.

Hneď na úvod je ešte potrebné poukázať na dôležitú skutočnosť, že **vzhľadom na rozdielne platné podmienky súvisiace s činnosťou školských knižníc v rokoch 2019 a 2020 nebolo možné dostupné štatistické údaje rovnocenne porovnávať, a to ani štatistické údaje školských knižníc základných škôl, školských knižníc stredných škôl, školských knižníc špeciálnych škôl a školských knižníc spojených škôl.** Napríklad z dôvodu pandémie vírusu COVID-19 boli počas kalendárneho roka 2020 školské knižnice, respektíve školy **viackrát zatvorené** na základe rozhodnutia ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (napr. od 16. marca 2020 do 31. mája 2020 boli zatvorené všetky základné školy a stredné školy, od 26. októbra 2020 do 31. decembra 2020 bolo prerušené vyučovanie v základných školách pre žiakov v piatom až deviatom ročníku, v základných školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v piatom až desiatom ročníku, v stredných školách a stredných školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami). Takisto v školách, ktoré mohli na základe rozhodnutia ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky školské vyučovanie realizovať v prezenčnej forme (napr. od 1. júna 2020 mohli zriaďovatelia otvoriť prvých päť ročníkov základných škôl, od 22. júna do 30. júna 2020 sa mohli vrátiť do škôl aj šiestaci až deviataci základných škôl a žiaci stredných škôl), smeli školské knižnice **poskytovať knižnično-informačné služby v obmedzenom režime, a to z dôvodu dodržiavania dôležitých bezpečnostných opatrení** vydaných vo forme uznesení vládou Slovenskej republiky a vyhláškami Úradu verejného zdravotníctva SR proti rozšíreniu ochorenia COVID-19.

POČET ŠKÔL A ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Podľa celkového sumáru štatistického zisťovania bolo k 31. decembru 2020 evidovaných **1 536 školských knižníc**, ktoré boli zriadené v súlade so **zákonom č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 (ďalej len „zákon o knižniciach“).** Tieto školské knižnice boli ako **organizačné útvary** súčasťou 1 536 škôl a zároveň slúžili na informačné a dokumentačné zabezpečenie výchovy a vzdelávania a výchovno-vzdelávacích potrieb uvedených škôl (tabuľka 1).

Po desiatykrát sa **uskutočnil adresný zber štatistických údajov o školských knižniciach**, a to na základe **webového registra**, ktorý bol vytvorený z identifikačných údajov o školských knižniciach, ktoré systematicky vedie metodické centrum pre školské knižnice v **Adresári školských knižníc v Slovenskej republike**. Do webového registra mali prístup len tie základné školy, stredné školy, špeciálne školy a spojené školy, ktoré mali od roku 2000 do roku 2020 zriadené školské knižnice v súlade s platnou legislatívou a zároveň boli aj zaevidované v **Zozname knižníc Slovenskej republiky**, ktorý vedie Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo kultúry“). V súčasnosti existuje zhoda medzi evidovanými knižnicami v uvedenom zozname a v Adresári školských knižníc v Slovenskej republike.

Je dôležité poznamenať, že uvedeného adresného zberu štatistických údajov sa v skutočnosti zúčastnilo len 1 534 školských knižníc, pretože 2 školské knižnice, respektíve školy neboli v prevádzke k uvedenému termínu zisťovania.¹

¹ Jedna škola mala dočasne pozastavenú činnosť a druhá škola bola síce v priebehu roka 2020 vyradená zo siete škôl a školských zariadení, ktoré vedie ministerstvo školstva, ale jej zriaďovateľ neposlal oznam o zrušení školskej knižnice ministerstvu kultúry do 31. decembra 2020.

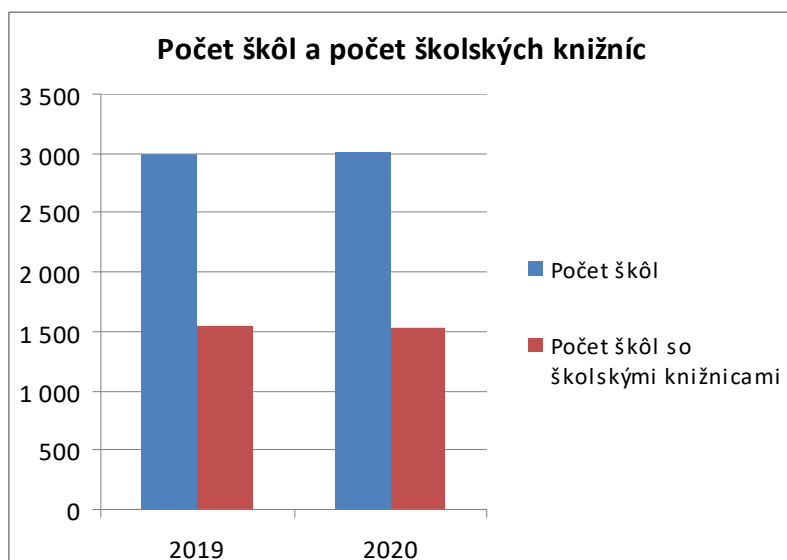
V priebehu roka 2020 bolo zrušených **11 školských knižníc**, a to v dôsledku **vyradenia 10 škôl** zo siete škôl a školských zariadení ministerstvom školstva a **zlúčenia jednej školskej knižnice s obecnou knižnicou**.

V sledovanom období bolo zriadených **7 nových školských knižníc**, ktoré boli spolu s ďalšími 158 školskými knižnicami finančne podporené z eurofondovej výzvy zameranej **na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách** v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu (IROP-PO2-SC222-2016-13). Riadiacim orgánom uvedeného Integrovaného regionálneho operačného programu je Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo pôdohospodárstva“).² Prioritnou osou uvedenej eurofondovej výzvy je **Pahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám**. Jej špecifickým cieľom je **zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl**. Celková alokácia na výzvu je **54 634 430 €**.³ Pri školskej knižnici boli stanovené celkové oprávnené výdavky v sume **52 450 €**. Na technické a technologické vybavenie školskej knižnice bol stanovený limit 6 900 €, na knižničný fond bol stanovený limit 37 500 € a na nábytok 8 050 €.

Tabuľka 1 Počet škôl a školských knižníc v rokoch 2019 a 2020

Ukazovateľ	2019	2020	Nárast/pokles (%)
Počet škôl	2 989	3 014	+0,84
Počet škôl so školskými knižnicami	1 540	1 534	-0,39
z toho integrované s verejnou knižnicou	25	24	-4,00

Graf 1 Počet škôl a počet školských knižníc v školskom roku 2020/2021

² www.mpsr.sk

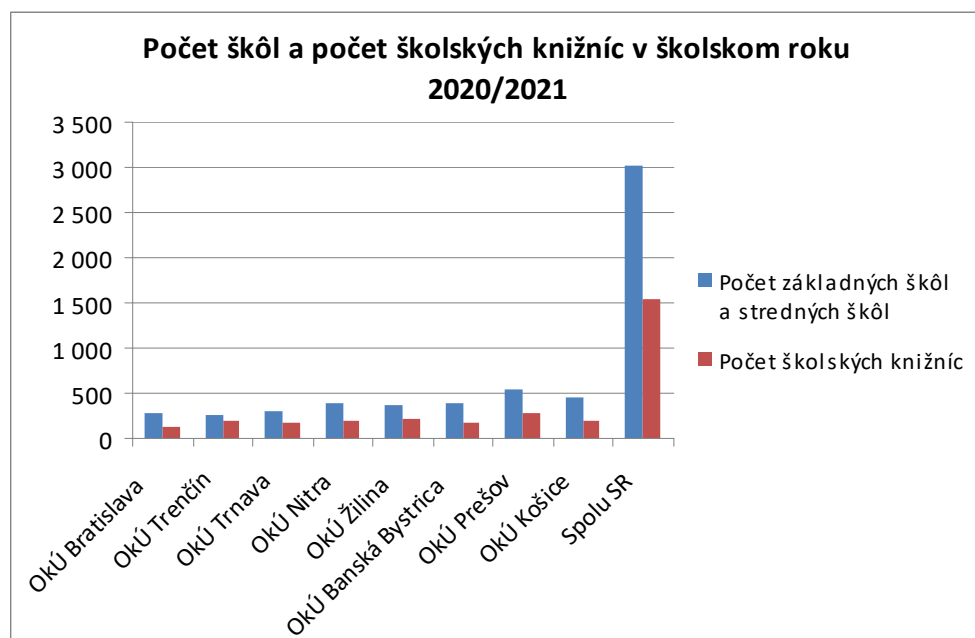
³ Oprávnenými prijímateľmi financií sú organizácie štátnej správy, obce, samosprávne kraje, mimovládne organizácie a subjekty súkromného sektora.

Z celkového počtu **3 014 základných škôl, stredných škôl, špeciálnych škôl a spojených škôl** evidovaných v sieti škôl a školských zariadení ministerstva školstva v školskom roku 2020/2021 nemalo zriadenú školskú knižnicu v súlade s platnou legislatívou **približne 51 % škôl**. Tieto školy využívali na informačné a dokumentačné zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu kabinetné zbierky kníh, prípadne si zapožičali informačné zdroje z verejných knižníc. V tabuľke 2 je uvedený počet škôl a počet školských knižníc v školskom roku 2020/2021 podľa údajov z okresných úradov v sídle kraja.

Tabuľka 2 Počet škôl a počet školských knižníc v školskom roku 2020/2021

Ukazovateľ	Počet základných škôl, stredných škôl, špeciálnych škôl a spojených škôl	Počet školských knižníc	%
Okresný úrad Bratislava	290	132	46
Okresný úrad Trenčín	261	185	71
Okresný úrad Trnava	307	168	55
Okresný úrad Nitra	396	186	47
Okresný úrad Žilina	368	210	57
Okresný úrad Banská Bystrica	391	175	45
Okresný úrad Prešov	550	280	51
Okresný úrad Košice	451	198	44
Spolu Slovenská republika	3 014	1 534	51

Graf 2 Počet škôl a počet školských knižníc v školskom roku 2020/2021

KNIŽNIČNÝ FOND

Školské knižnice k 31. decembru 2020 evidovali vo svojich prírastkových zoznamoch **5 825 273 knižničných jednotiek** (tabuľka 3). Po prepočítaní uvedeného počtu knižničných jednotiek s počtom školských knižníc pripadlo na jednu školskú knižnicu približne **3 797 knižničných jednotiek**, čo je až o 35 knižničných jednotiek viac ako v roku 2019.

Pre zaujímavosť uvádzame, že z celkového počtu 1 534 školských knižníc **evidovalo vo svojom knižničnom fonde:**

- **11 školských knižníc** menej ako 200 knižničných jednotiek,
- **56 školských knižníc** menej ako 50 knižničných jednotiek z odbornej literatúry,
- **16 školských knižníc** menej ako 50 knižničných jednotiek z krásnej literatúry.

Počet knižničných jednotiek po prepočítaní s celkovým počtom registrovaných používateľov sa po prvýkrát oproti viacerým predchádzajúcim štatistickým rokom mierne zvýšil. Napríklad na **jedného registrovaného používateľa** pripadlo približne **22 zväzkov** (predtým to bolo 20 zväzkov) a na **jedného registrovaného používateľa z radov žiakov** pripadlo približne **25 zväzkov** (predtým to bolo 23 zväzkov).

Naopak, počet knižničných jednotiek po prepočítaní s celkovým počtom potenciálnych používateľov zostal rovnaký ako za predchádzajúce štatistické obdobia. Napríklad na **jedného potenciálneho používateľa** pripadlo **12 zväzkov** a na **jedného potenciálneho používateľa z radov žiakov** pripadlo **14 zväzkov**.

Počet **titulov dochádzajúcich periodík** po prepočítaní na jednu školskú knižnicu predstavoval približne **0,71 titulu**. Oproti roku 2019 je to nepatrný pokles o 0,7 titulu. Zaujímavosťou je, že len 244 školských knižníc odoberalo do svojej školskej knižnice periodiká.

Školské knižnice aj počas roka 2020 dopĺňali svoje knižničné fondy formou nákupu, darom, výmenou, bezodplatným prevodom a náhradou za stratený knižničný dokument.

Ročný prírastok po prepočítaní na jedného registrovaného používateľa bol **0,34 titulu**, čo je oproti roku 2019 mierny nárast, a to o 0,05 titulu. Je potrebné uviesť **dôležité informácie, ktoré sa viažu k uvedenému ročnému prírastku knižničného fondu**, a to:

- Počas roka 2020 si niektoré školské knižnice zo spomínaných 158 podporených školských knižníc doplnilo knižničný fond v rámci uvedenej eurofondovej výzvy **na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách**. Na nákup knižničného fondu mali stanovený limit 37 500 € pre jednu školskú knižnicu.
- V rámci výzvy **Čitateľská, matematická a prírodovedná gramotnosť v základnej škole** (výška jej alokácie je 18 miliónov €)⁴, ktorú ešte v roku 2018 vyhlásilo ministerstvo školstva ako sprostredkovateľský orgán pre prioritnú os **Vzdelávanie**

⁴ www.minedu.sk

operačného programu *Ludské zdroje*, sa mohli základné školy uchádzať aj o príspevok na pomôcky (napr. nákup kníh) previazané s predmetom výzvy. Zakúpené knihy boli následne zaevidované do prírastkových zoznamov školských knižníc základných škôl.

- V rámci ďalšej dopytovo-orientovanej výzvy (plánovaná výška alokácie bola 20 miliónov €), ktorú vyhlásilo ministerstvo školstva v novembri v roku 2018 s cieľom **zvýšiť kvalitu vzdelávania na gymnáziách v oblastiach čitateľskej, matematickej, finančnej a prírodovednej gramotnosti**, sa mohli aj gymnáziá uchádzať o príspevok na pomôcky (napr. nákup kníh), ktoré boli previazané s predmetom výzvy. Zakúpené knihy boli takisto zaevidované do knižničného fondu školských knižníc gymnázií.

Rozvojový projekt na podporu čitateľskej gramotnosti *Čítame radi*

V rámci **akvizície knižničného fondu** je potrebné osobitne upozorniť na obdivuhodné rozhodnutie ministerstva školstva, ktoré v spolupráci so Združením vydavateľov a kníhkupcov Slovenskej republiky vyhlásilo 8. decembra 2021 **výzvu na podávanie žiadostí o rozvojový projekt *Čítame radi***.⁵ Výzva bola určená všetkým verejným, cirkevným a súkromným základným školám na nákup detských a mládežníckych kníh, respektíve aj odbornej literatúry pre zamestnancov uvedených škôl. Cieľom rozvojového projektu bolo, aby deti (žiaci) čítali rady a mali atraktívnu a veku primeranú literatúru. Ministerstvo školstva vyčlenilo na rozvojový projekt **128 200 €**, pričom jedna škola mohla **získať maximálne 800 € a minimálne 200 € na nákup krásnej literatúry a odbornej literatúry**. Školy podávali elektronické žiadosti do 14. decembra 2020. **Do uvedeného rozvojového projektu sa zapojilo 1 397 oprávnených žiadateľov, z ktorých výberová komisia vymenovaná ministrom školstva vybrala 471 škôl**. Vybrané školy dostali finančné prostriedky ešte v decembri 2020, pričom nákup kníh bolo potrebné realizovať až od 2. januára 2021 do 15. marca 2021. Ďalej je potrebné uviesť, že ministerstvo školstva vzhľadom na vysoký počet kvalitne vypracovaných žiadostí navýšilo z vlastných zdrojov pôvodnú sumu 128 200 € na **348 228 €** na nákup krásnej literatúry a odbornej literatúry (odhadovaný počet bol 42 000 až 45 000 kusov uvedenej literatúry). Zároveň ministerstvo školstva poskytlo Zväzu vydavateľov a kníhkupcov SR, s ktorým na projekte spolupracovalo, zoznamy kníhkupectiev preferovaných školami. Zapojené školy u svojho miestneho kníhkupca, ktorého uviedli v žiadosti, mohli získať zľavu najmenej 20 % na nákup kníh.⁶

Školské knižnice vyradili zo svojich knižničných fondov **79 031 knižničných jednotiek**. V zmysle § 14 odsek 5 písm. a) zákona o knižniciach bol predmetom vyradenia knižničný dokument, ktorý najmä nezodpovedal odbornej špecializácii školskej knižnice, bol

⁵ <https://www.minedu.sk/podpora-citateľskej-gramotnosti-rozvojovy-projekt-citame-radi/>

⁶ Začiatkom februára 2021 ministerstvo školstva vzhľadom k navýšeniu finančných prostriedkov na rozvojový projekt *Čítame radi* pokračovalo vo výbere z tých žiadateľov, ktorých žiadosť v rámci uvedeného rozvojového projektu nebola podporená v dôsledku obmedzených finančných prostriedkov ešte v decembri 2020. Ministerstvo školstva vyčlenilo na pokračovanie rozvojového projektu pod názvom *Čítame radi 2* sumu 400 000 €. Na základe bodového ohodnotenia členov výberovej komisie bolo rozdelených **400 000 € medzi 551 podporených žiadostí (škôl)**. Zoznamy kníhkupectiev, ktoré školy uviedli vo svojej žiadosti ako preferované, boli poskytnuté Zväzu vydavateľov a kníhkupcov SR na dojednanie špeciálnych zliav pre jednotlivé kníhkupectvá. Školy však mali možnosť nakupovať v akomkoľvek kníhkupectve alebo kníhkupectvách, kde by si zabezpečili zvýhodnené podmienky. Finančné prostriedky je potrebné vyčerpať do konca septembra 2021 a záverečnú správu zaslať do konca októbra 2021. Ministerstvo školstva po dohode s okresným úradom v sídle kraja zverejní spôsob zasielania záverečnej správy, vrátane formulára, na svojich webových stránkach.

multiplikátom alebo duplikátom knižničného dokumentu, bol z obsahovej stránky zastaraný, bol poškodený alebo stratený.

Počet knižničných jednotiek **spracovaných automatizovane v knižnično-informačných systémoch** tvoril **35 %** z celkového počtu evidovaných knižničných jednotiek. Podobný údaj bol dosiahnutý aj v roku 2019. Je potrebné uviesť, že niektoré školské knižnice do tohto ukazovateľa zarátavali aj knižničné jednotky, ktoré boli spracované v **elektronických programoch** (napr. aScAgenda, eŠkola). Otázkou však zostáva, či sú v elektronických prírastkových zoznamoch evidované aj všetky povinné údaje, ktoré predpisuje vyhláška ministerstva kultúry č. 201/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie knižničných dokumentov a o revízii a vyradovaní knižničného fondu v knižniciach. Na základe riadených telefonických rozhovorov s vybranými zriaďovateľmi školských knižníc – riaditeľmi škôl a školskými knihovníkmi zistilo metodické centrum pre školské knižnice, že niektoré verzie elektronického programu aScAgenda to neumožňujú.

K 31. decembru 2020 malo celý knižničný fond **automatizovaným spôsobom spracovaný 560 školských knižníc**, čo predstavuje **36 % školských knižníc** z celkového počtu 1 534 školských knižníc.

Na základe riadeného rozhovoru s riaditeľmi škôl a so školskými knihovníkmi bolo zistené, že každoročne pribúda väčší počet školských knižníc, ktoré prestávajú spracovávať knižničné jednotky automatizovaným spôsobom v zakúpených automatizovaných knižnično-informačných systémoch,⁷ a to z nasledujúcich dôvodov:

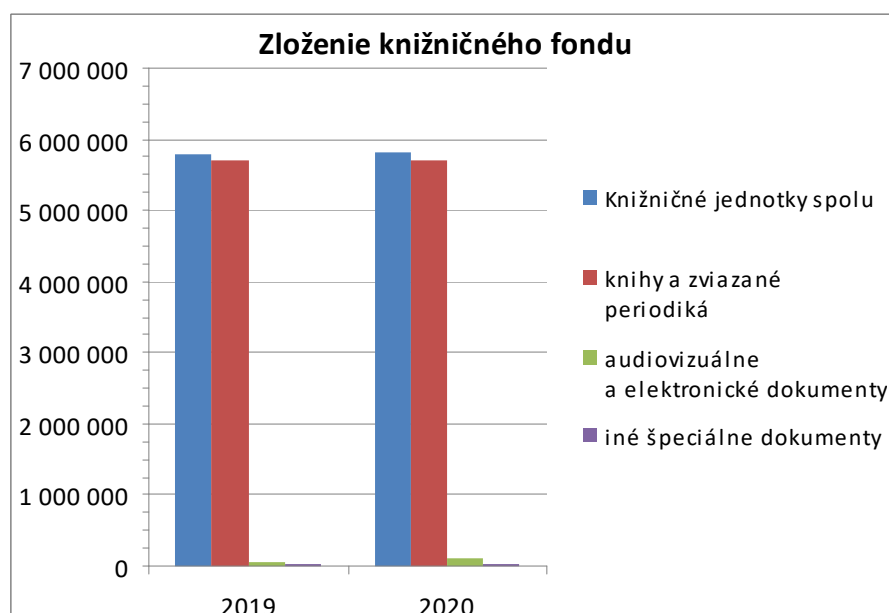
- nedostatok finančných prostriedkov na pokrytie nákladov na servis počítačov a tlačiarň, na ročnú aktualizáciu automatizovaných knižnično-informačných systémov alebo ich servis,
- morálna opotrebovanosť počítačov – nedostatok finančných prostriedkov na kúpu nových počítačov,
- zmena školského knihovníka, ktorý nevie pracovať s daným automatizovaným knižnično-informačným systémom alebo dokonca nemá ani záujem pracovať s ním,
- problémy v komunikácii zamestnancov školy (napr. nezáujem riaditeľa školy o podporu prevádzky automatizovaného knižnično-informačného systému alebo dokonca o prevádzku a činnosť školskej knižnice).

⁷ Táto skutočnosť sa týka 393 školských knižníc, ktoré si zakúpili automatizovaný knižnično-informačný systém v rámci rozvojového projektu ministerstva školstva *Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc* v rokoch 2006 – 2009, 2011 a 2013.

Tabuľka 3 Knižničný fond v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

Ukazovateľ		2019	2020	Nárast/pokles (%)
Knižničné jednotky spolu		5 793 044	5 825 273	+0,56
v tom	knihy a zviazané periodiká	5 709 669	5 693 490	-0,28
	audiovizuálne a elektronické dokumenty	53 645	101 401	+89,02
	iné špeciálne dokumenty	29 730	30 382	+2,20
Počet titulov dochádzajúcich periodík		1 206	1 096	-9,12
Ročný prírastok knižničných jednotiek		83 249	92 960	+11,67
Úbytky knižničných jednotiek		65 748	79 031	+20,20
Knižničné jednotky spracované automatizovane celkom		2 031 251	2 028 109	-0,15

Graf 3 Zloženie knižničného fondu v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

POČET POUŽÍVATEĽOV

Na základe prepočítania štatistických údajov (tabuľka 4) bolo zistené, že počet **registrovaných používateľov z celkového počtu potenciálnych používateľov** sa oproti roku 2019 znížil len o dva percentuálne body, a to z predchádzajúcich 59 % na **57 %**. Počet registrovaných používateľov z radov potenciálnych pedagogických a odborných zamestnancov sa takisto znížil o dva percentuálne body, a to z predchádzajúcich 69 % na **67 %**. Počet registrovaných používateľov z radov potenciálnych žiakov sa znížil o tri percentuálne body, a to z predchádzajúcich 58 % na **55 %**.

Pre zaujímavosť uvádzame, že:

- v **448 školských knižniciach** využívali knižnično-informačné služby všetci členovia školskej komunity. Tieto školské knižnice vykázali rovnaký počet registrovaných

i potenciálnych používateľov. Dokonca oproti roku 2019 je to nárast o jednu školskú knižnicu,

- až **170 školských knižníc** vykázalo menej ako 5 registrovaných používateľov z radov pedagogických a odborných zamestnancov,
- až **36 školských knižníc** vykázalo menej ako 10 registrovaných používateľov z radov žiakov,
- obecnej alebo mestskej komunite poskytovalo knižnično-informačné služby **24 integrovaných školských knižníc s verejnými knižnicami**.

Za kalendárny rok 2020 školské knižnice vykázali **1 222 003 fyzických návštev**. Do tohto ukazovateľa sú započítané všetky:

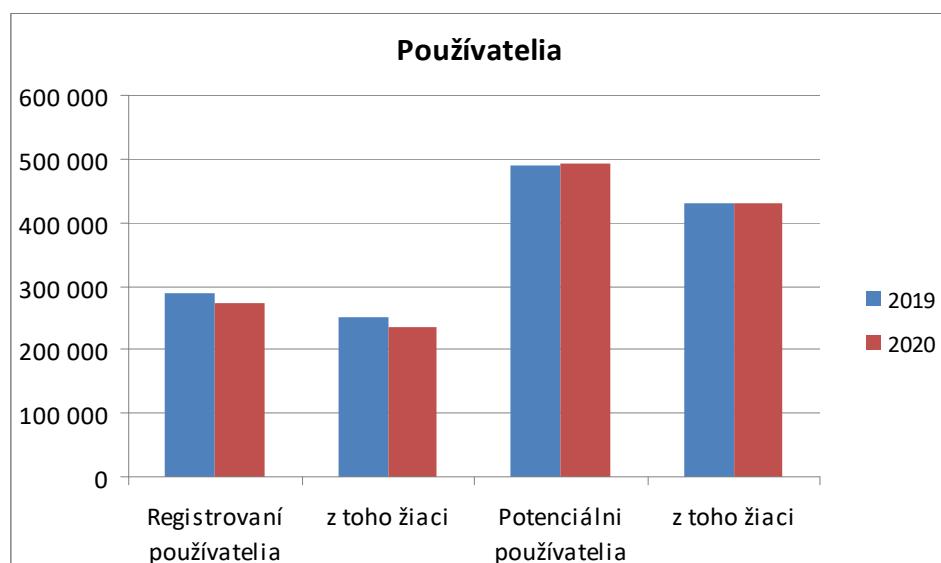
- **návštevy registrovaných používateľov**, ktorí využívali absenčné výpožičky a prezenčné výpožičky knižničných dokumentov, prístup na internet, kopírovacie a iné služby svojich školských knižníc alebo sa zúčastnili vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí, ktoré školské knižnice realizovali vo svojich priestoroch alebo mimo svojich priestorov (napr. v triede, aule školy, telocvični, kultúrnom dome alebo prírode),
- **návštevy neregistrovaných používateľov**, to znamená len účastníkov vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí.

Oproti roku 2019 je to úbytok o 809 248 návštevníkov (60 %). Na základe uvedených skutočností hneď v úvode analýzy ide o pochopiteľný pokles.

Tabuľka 4 Používatelia v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

Ukazovateľ		2019	2020	Nárast/pokles (%)
Registrovaní používatelia		287 987	273 785	-4,93
z toho	pedagogickí/odborní zamestnanci	33 760	33 057	-2,08
	žiaci	250 432	236 774	-5,45
Potenciálni používatelia		489 327	492 175	+0,58
z toho	pedagogickí/odborní zamestnanci	48 605	49 122	+1,06
	žiaci	429 997	431 578	-0,37

Graf 4 Používatelia v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

VÝPOŽIČKY

Na základe prepočítaných štatistických údajov o výpožičkách (tabuľka 5) za roky 2019 a 2020 bolo zistené, že:

- **celkový počet výpožičiek** sa oproti predchádzajúcemu roku **znížil** približne o **51 %**,
- celkový počet výpožičiek na **jedného registrovaného používateľa** sa **znížil o 3 výpožičky** (v roku 2019 to bolo približne 5 výpožičiek na jedného používateľa),
- **176 školských knižníc** vôbec nevykázalo (buď neevidovalo, alebo neposkytovalo) prezenčné výpožičky,
- **355 školských knižníc** vôbec nevykázalo (buď neevidovalo, alebo neposkytovalo) absenčné výpožičky,
- **405 školských knižníc** poskytlo menej ako 10 výpožičiek odbornej literatúry,
- **116 školských knižníc** poskytlo menej ako 10 výpožičiek krásnej literatúry.

Kvôli objektívnosti musíme opätovne pripomenúť **rozdielne platné podmienky súvisiace s činnosťou školských knižníc v rokoch 2019 a 2020 a zatvorenie škôl z dôvodu pandémie COVID-19**. Rovnako je však potrebné zdôrazniť, že v niektorých školských knižniciach naďalej pretrvávajú nedostatujúca evidencia výpožičiek alebo v ojedinelých prípadoch aj chýbajúca ich priebežná evidencia.⁸ Metodické centrum pre školské knižnice sa sporadicky stretáva aj so zriaďovateľmi školských knižníc, ktorí svoju školskú knižnicu považujú za „vecné bremeno“ a usilujú sa ju zrušiť. V jej zrušení im buď zabráni samotný

⁸ Vykazovanie výpožičiek je veľmi dôležité aj z toho dôvodu, že je na ne naviazané finančné odmeňovanie LITA (občianske združenie autorov), ktoré uhrádza Slovenská národná knižnica vo forme licenčnej odmeny za príslušný kalendárny rok. Napríklad v roku 2019 uhradila sumu 360 000 € s DPH za výpožičky z roku 2019.

zriaďovateľ školy, alebo zákonná povinnosť ponúknuť knižničný fond zrušenej školskej knižnice iným knižniciam knižničného systému Slovenskej republiky.⁹

V rámci medziknižničnej výpožičnej služby školské knižnice neposkytli po tretíkrát iným knižniciam v rámci Slovenskej republiky **žiaden knižničný dokument**, pričom z iných knižníc v rámci Slovenskej republiky si vypožičali **42 knižničných dokumentov**.

Po prepočítaní študijných a čitateľských miest s celkovým počtom školských knižníc pripadlo na jednu školskú knižnicu podobne ako za predchádzajúce štatistické obdobia približne **12 študijných a čitateľských miest**.

Po prepočítaní celkovej plochy školských knižníc v m² s 1 534 školskými knižnicami vyšla celková plocha **jednej školskej knižnice 44,31 m²** (v roku 2019 bola 44,18 m²).

Po prepočítaní vykázaného počtu prevádzkových hodín – výpožičných hodín s celkovým počtom školských knižníc bolo zistené, že jedna školská knižnica poskytovala knižnično-informačné služby svojim používateľom v priemere **5 hodín a 5 minút** (v roku 2019 to bolo 5 hodín a 18 minút).

V súvislosti s **prevádzkovými hodinami** stoja za povšimnutie nasledujúce informácie, a to:

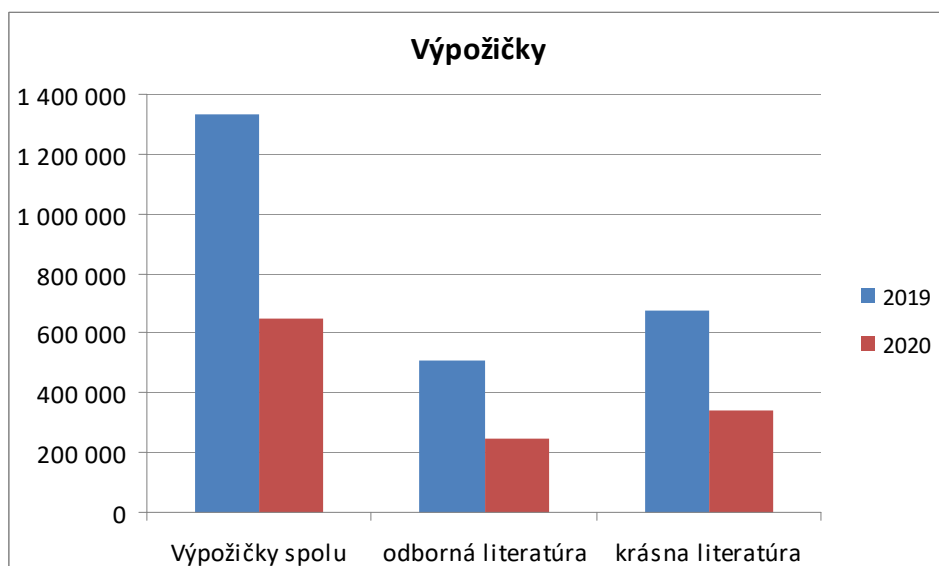
- **43 školských knižníc** malo otvorenú školskú knižnicu viac ako **25 hodín týždenne**, čo možno pokladať za príklad dobrej knižničnej praxe,
- **480 školských knižníc** malo otvorenú školskú knižnicu len **2 hodiny týždenne**,
- **293 školských knižníc** malo otvorenú školskú knižnicu **1 hodinu týždenne**.

Tabuľka 5 Výpožičky v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

Ukazovateľ		2019	2020	Nárast/Pokles (%)
Výpožičky spolu		1 330 539	650 627	-51,10
z toho literatúra	odborná	507 516	246 856	-51,36
	krásna	677 365	338 714	-49,99
Medziknižničná výpožičná služba iným knižniciam		0	0	0,00
Medziknižničná výpožičná služba z iných knižníc		59	42	-28,81
Počet študijných a čitateľských miest		17 851	17 573	-1,56
Celková plocha knižnice v m ²		68 042	67 978	-0,09
Počet prevádzkových hodín pre používateľov za týždeň		8 176	7 757	-5,12

⁹ § 4 ods. 2 písm. j) zákona o knižniciach

Graf 5 Výpožičky v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

PODUJATIA PRE POUŽÍVATEĽOV

Školské knižnice zorganizovali v priebehu roka **8 728 vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí**, ktoré boli zamerané na jazykovú kultúru a čitateľskú gramotnosť používateľov (tabuľka 6). Podujatia organizovali najmä v mesiacoch január až február 2020, kedy všetky školské knižnice boli otvorené, pretože na školách prebiehala **prezenčná forma vyučovania**, potom v mesiacoch september až október 2020, kedy mohli poskytovať knižnično-informačné služby, **medzi ktoré patrí aj organizovanie kultúrnych podujatí a výchovno-vzdelávacích podujatí**,¹⁰ v obmedzenom režime z dôvodu dodržiavania dôležitých bezpečnostných opatrení vydaných vo forme uznesení vládou Slovenskej republiky a vyhláškami Úradu verejného zdravotníctva SR proti rozšíreniu ochorenia COVID-19.

Školské knižnice organizovali napríklad hodiny hlasného čítania, rozprávkové dopoludnia alebo rozprávkové popoludnia, čitateľské maratóny, literárno-hudobné programy, rozmanité kvízy a súťaže, recitačné preteky, čitateľské dielne, tvorivé dielne, pasovanie žiakov za čitateľov, prednášky, besedy, semináre, výstavy výtvarných prác, výrobu záložiek, kultúrne programy k oslave Medzinárodného dňa školských knižníc, exkurzie v školskej knižnici alebo vyučovacie hodiny, ktoré boli zamerané na aktívnu prácu žiakov s informáciami. Je potrebné povedať, že niektoré vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia zrealizovali v rámci celoslovenských či medzinárodných projektov zameraných na podporu čitateľskej gramotnosti. Na ilustráciu môžeme uviesť napríklad **projekty metodického centra pre školské knižnice**, ako boli 9. ročník celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy*, 11. ročník česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy*, 16. ročník celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*, a najznámejšie **projekty iných subjektov**, ako boli 21. ročník Týždňa slovenských knižníc, celoslovenská kampaň *Les ukrytý v knihe*, celoslovenská súťaž *Čítajme s Osmijankom – pridaj sa aj ty!* a literárne súťaže *Hviezdoslavov Kubín* a *Šaliarsky Matko*. Po prepočítaní počtu vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí s počtom školských knižníc vychádza

¹⁰ § 16 ods. 5 písm. h) zákona o knižniciach

približne **7 zorganizovaných podujatí** na jednu školskú knižnicu. V roku 2019 pri plnej prevádzke školských knižníc to bolo priemerne 15 podujatí.

Školské knižnice v uvedenom období zorganizovali **3 541 akcií informačnej výchovy**, to znamená napríklad exkurzie v školskej knižnici alebo vyučovacie hodiny, ktoré boli zamerané na aktívnu prácu žiakov s informáciami (napr. s knihami, encyklopédiami, výkladovými a jazykovými slovníkmi), buď v triede, alebo v školskej knižnici. Tieto akcie informačnej výchovy zrealizoval školský knihovník alebo na príprave ktorých spolupracoval s pedagogickým zamestnancom na základe vopred vypracovaného uceleného scenára alebo náčrtu scenára. Po ich prepočítaní s počtom školských knižníc pripadli na jednu školskú knižnicu približne **2 akcie informačnej výchovy**. V roku 2019 to bolo v priemere 7 akcií informačnej výchovy. Pre informovanosť uvádzame, že uvedené akcie informačnej výchovy zorganizovalo **42 % školských knižníc**.

Je potrebné spomenúť, že knižničné fondy školských knižníc a ich informačné a komunikačné technológie využívali aj niektorí pedagogickí zamestnanci počas dištančnej formy vyučovania, ktorí vo svojej práci aplikovali inovatívne vzdelávacie prístupy so snahou motivovať žiakov k aktívnej práci doma a k dosiahnutiu kvalitnejšieho vzdelania.

V rámci tejto časti analýzy považujeme za vhodné odkázať na dve **elektronické metodické bázy**, ktoré umožňujú školským knihovníkom a učiteľom **prevziať praktické inšpirujúce námety** na zorganizovanie podobných alebo kreovaných jednotlivých akcií alebo celých podujatí, a to:

- **Elektronická metodická база podujatí *Príklady dobrej praxe zo školských knižníc***
Register slúži ako úložisko metodickej bázy podujatí zameraných na **podporu zvyšovania úrovne čitateľskej gramotnosti a kultúry čítania žiakov základných škôl a stredných škôl**, ktoré zorganizovali školské knižnice v rámci celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* od roku 2017. Metodické listy podujatí na princípe dobrovoľnosti poväčšine vypracúvajú školskí knihovníci.
- **Elektronická metodická база podujatí *Príklady akcií informačnej výchovy***
Uvedený register slúži ako úložisko metodických listov pre organizáciu vzdelávacích akcií zameraných na podporu zvyšovania úrovne informačnej výchovy. Metodická база akcií v súčasnosti obsahuje práce študentiek 1. ročníka magisterského štúdia v študijnom programe *Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie* Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

Obe elektronické metodické bázy sú zverejnené na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice v časti Školské knižnice. Prvá je zverejnená pod názvom **Príklady dobrej praxe zo školských knižníc** (<http://www.spgk.sk/?priklady-dobrej-praxe-zo-skolskych-kniznic>). Druhá je zverejnená pod záložkou Informačná výchova a volá sa **Príklady akcií informačnej výchovy** (<http://www.spgk.sk/?priklady-akcii-informacnej-vychovy>).

PRÍKLADY DOBREJ PRAXE ZO ŠKOLSKEJ KNIŽNICE ZÁKLADNEJ ŠKOLY V KORNI

Každá školská knižnica má poskytovať najmä žiakom bezpečný priestor na relaxáciu, na upevňovanie sociálnych kontaktov s ich kamarátmi a inými spolužiakmi. Rovnako jej

knižničný fond, informačné a komunikačné technológie umožňujú všetkým žiakom získavať nové vedomosti, rozvíjať ich zručnosti a schopnosti, upevňovať dobré návyky pri čítaní kníh, podnecovať v nich túžbu po dobrodružstve či objavovaní neznámeho. Takisto aj menej nadaní žiaci sa v nej môžu cítiť bezpečne, pretože nie sú vystavení žiadnemu hodnoteniu. Naopak, **v podobe pochvál, odmien a ocenení od školského knihovníka sa v nich buduje dôvera vo vlastné schopnosti, zručnosti, čo neodškriepiteľne napomáha k ich úspešnému napredovaniu** v škole. A práve rôzne akcie, podujatia a projekty organizované na podporu čítania buď samotným školským knihovníkom, alebo v spolupráci s triednymi učiteľmi, či inými pedagogickými zamestnancami a odbornými zamestnancami školy **poskytujú práve príležitosť, aby si na jednej strane všimli, čo ktorý žiak dokáže a vie, a na druhej strane ho potom vedeli usmerňovať pri učení a rozvíjaní jeho talentu.**

Napĺňanie poslania školskej knižnice, živá podpora činnosti školskej knižnice vedením školy, osobný prístup školskej knihovníčky, priateľská komunikácia a spolupráca pri podpore vzdelávania, samovzdelávania a aktívne zapájanie sa do organizovania akcií, podujatí a projektov považujeme za dôležité ilustrovať na činnosti **Školskej knižnice Základnej školy v Korní**. Uvedená školská knižnica zrealizovala množstvo zaujímavých, originálnych a inšpirujúcich akcií, podujatí a projektov zameraných na podporu čítania, o ktorých vždy informovala buď prostredníctvom krátkych správ, ktoré spolu s bohatou kolekciou fotografií uverejňovala na webovom sídle svojej školy (<https://zskorna.edupage.org/>), alebo pútavých článkov, ktoré boli publikované v regionálnej tlači.

Môžeme napríklad spomenúť:

- **súťaže** (*Šaliarsky Mat'ko* – súťaž v prednese slovenských povestí, *Hviezdoslavov Kubín* – celoštátna súťažná prehliadka v umeleckom prednese poézie a prózy, v tvorbe detských recitačných kolektívov a divadiel poézie, *English Star* – súťaž v anglickom jazyku pre žiakov základných škôl zo Slovenska, Čiech a Maďarska, *Slávici Horných Kysúc* – prehliadka detského hudobného folklóru, *Poznáš Kysuce?* – prírodovedná súťaž),
- **projekt** *Dajme knihám druhú šancu* (darované knihy ukladali do čitateľského kútika, ktorý umiestnili na hlavnej chodbe školy),
- **oslavy medzinárodných dní a dôležitých pamätných dní** (Medzinárodný deň rodiny, Medzinárodný deň šetrenia energiou, Medzinárodný deň stromov, Marec – mesiac knihy, Medzinárodný deň školských knižníc, Medzinárodný deň materinského jazyka, Deň zeme, Apríl – mesiac lesov, Deň narcisov, Deň matiek, Deň učiteľov, Svetový deň vody, Svetový deň Downovho syndrómu, Európsky deň jazykov, kedy počas celého vyučovania realizovali rôzne aktivity, ktoré sa viazali k danej oslave. Aktivity poväčšine zakončili spoločným projektom, napríklad výrobou plagátov, na ktoré žiaci kreslili všetko, čo sa o danej „problematike“ naučili,
- **podujatie** *Čítanie so starými rodičmi* (pri príležitosti Marca – mesiaca knihy boli do školy pozvaní starí rodičia žiakov, ktorí v jednotlivých triedach rozprávali svojim vnukom a ich rovesníkom o svojom detstve a obľúbených knihách a dokonca im čítali z vybraných rozprávkových kníh),
- **oslava Európskeho dňa jazykov** (počas celého vyučovania realizovali mnoho rôznych aktivít, ktoré boli zamerané na oslavu jazykového bohatstva Európy.

Napríklad pripravili nástenku z obrázkov zástav európskych krajín, ktoré namalovali samotní žiaci, a z pozdravov, ktoré boli napísané v mnohých európskych jazykoch. Priestory školy vyzdobili kartičkami s názvami predmetov či miestností v slovenskom, anglickom a nemeckom jazyku, ktoré žiaci vyrobili na vyučovacích hodinách. Okrem toho žiaci spoločne vyrobili plagát s najpoužívanejšími slovesami v anglickom a nemeckom jazyku. Navyše ich na hodinách anglického jazyka navštívili dobrovoľníci z Talianska, Španielska, Kostariky, Mexika, Rakúska, Ugandy a Francúzska, ktorí im prostredníctvom premietania powerpointových prezentácií, rozprávania a spievania národných piesní priblížili život a kultúru vo svojich krajinách. Činnosť spomínaných dobrovoľníkov zastrešuje nezisková organizácia Kerio),

- **oslava Medzinárodného dňa materinského jazyka** (uvedený sviatok si žiaci pripomenuli prostredníctvom plnenia rôznych aktivít, ktoré si zvlášť pre každú triedu dopredu pripravili vyučujúci. Napríklad prváci pracovali s nárečovými slovami, recitovali riekanky a básničky a spievali piesne. Pozreli si aj video o Cyrilovi a Metodovi. Druháci a tretiaci sa takisto rozprávali o Cyrilovi a Metodovi a o vzniku hlaholiky. Kým druháci vyrobené svoje menovky v hlaholike lepili na spoločný plagát, tak tretiaci vytvorené odkazy v hlaholike umiestňovali na tabuľu. Štvrtáci sa najskôr podrobnejšie oboznamovali s históriou slovenčiny od najstarších čias až po súčasnosť a nato s pomocou obrázkov a vytlačených textov vytvorili leporelo, ktoré dokumentovalo vývin slovenčiny),
- **vyučovacia hodina matematiky v starom Ríme** (žiaci si najskôr vyrobili takzvané rímske odevy z obrusov, plachiet, obliečok a šatiek a následne sa rozdelili do jednotlivých pracovných skupín. S pomocou dôležitej vety: „*Ivan Viedol Xavera Lesnou Cestou Do Mesta.*“, riešili napríklad rébusy, prekážkové dráhy, vymýšľali oslavnú báseň o rímskom bojovníkovi a prepisovali arabské čísla na rímske),
- **čitateľská aktivita *Trieda, v ktorej sa číta pre radosť*** (každé ráno na začiatku vyučovania čítali učiteľky žiakom na 1. stupni príbehy a rozprávky, aby u nich podporili záujem o knihy a zároveň vyvolali zážitok z prečítanej knihy. Pre podporu čítania sa im podarilo získať aj rodičov a starých rodičov žiakov, ktorí zase svojim deťom a vnukom čítali doma. Žiaci si názvy príbehov zapisovali do takzvaných rozprávkových žiackych knižiek. Svojich rodičov odmeňovali za čítanie nálepkou alebo pečiatkou).

PROJEKTY METODICKÉHO CENTRA PRE ŠKOLSKÉ KNIŽNICE ZAMERANÉ NA JAZYKOVÚ KULTÚRU A ROZVOJ ČITATEĽSKEJ GRAMOTNOSTI ŽIAKOV

Metodické centrum pre školské knižnice v mesiaci október 2020 zorganizovalo **tri projekty** zamerané na jazykovú kultúru a rozvoj čitateľskej gramotnosti. Projektov sa zúčastnilo **1 158 slovenských a českých základných škôl a stredných škôl spolu s 122 312 žiakmi, učiteľmi, školskými knihovníkmi a ostatnými členmi školských komunit.**

Česko-slovenský projekt *Záložka do knihy spája školy*

Slovenská pedagogická knižnica v spolupráci s Knižnicou Jiřího Mahena v Brne z Českej republiky pri príležitosti októbra ako **Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2020** zorganizovala **11. ročník česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy*** na tému ***Radosť z čítania ukrytá vo veršoch básní alebo v próze***. Cieľom česko-slovenského projektu bolo zábavnou a hravou formou pomôcť slovenským a českým učiteľom, školským knihovníkom, vychovávateľom a odborným zamestnancom (napr. špeciálnym pedagógom a školským psychológom) získať slovenských a českých žiakov zo základných škôl a osemročných gymnázií pre čítanie, podporiť ich dobrý vzťah ku knihám a motivovať ich, aby si knihy vyberali podľa svojich čitateľských záujmov. Jeho zámerom bolo, aby sa aj v triedach vytvárali „živé“ spoločenstvá, v ktorých by žiaci priateľsky spolupracovali, diskutovali o prečítanom a navzájom by si odporúčali knihy. Rovnako jeho snahou bolo, aby výmenu záložiek využili prihlásené školy aj k nadviazaniu vzájomnej spolupráce, poznávaniu jazyka, literatúry, histórie, kultúry, regionálnych zvykov či života žiakov v Českej republike alebo v Slovenskej republike a zároveň aj ako prierezovú tému do Školského vzdelávacieho programu alebo ako súčasť školského projektu.

Do projektu sa prihlásilo **940 škôl s celkovým počtom 106 879 žiakov**, z toho bolo **246 českých škôl** s celkovým počtom 23 810 žiakov a **694 slovenských škôl** s celkovým počtom 83 069 žiakov.

Žiaci sa pri hľadaní motívov na priateľské záložky inšpirovali častými návštevami školskej knižnice, rozmanitými čitateľskými aktivitami či svojimi obľúbenými knihami, ktoré si prinášali z domu. V zobrazených motívoch na záložkách nechýbali u najmladších žiakov známe očarujúce literárne postavičky z rozprávkových príbehov a detskej poézie od známych slovenských a českých autorov (napr. Mária Ďuričková, Jozef Pavlovič, Krista Bendová, Jozef Čiger-Hronský, Mária Haštová, Elena Čepčeková, Ľubomír Feldek, Ondřej Sekora, Jozef Čapek, Miloš Macourek). Na záložkách od starších žiakov sa najčastejšie objavovala napríklad tvorba P. O. Hviezdoslava, Andreja Sládkoviča, Milana Rúfusa, Miroslava Válka, Antoineho de Saint-Exupéryho či Joanny K. Rowlingovej. Mladší gymnazisti sa snažili na záložkách zachytiť nielen motívy z rozprávok zo svojho detstva, z dobrodružných príbehov, z fantasy literatúry či z dievčenských románov, ale aj z ľudových balád, porekadiel a prísloví. Na zadnú stranu záložiek poväčšine napísali názov knihy a meno autora, prípadne svoje poštové alebo mailové adresy, či kontakty na sociálne siete (napr. Facebook, Instagram, Tik Tok), aby mohli medzi sebou navzájom komunikovať aj po ukončení realizácie česko-slovenského projektu. Našli sa aj žiaci, ktorí na zadnú stranu písali želania pre svojich rovesníkov. Záložky mali rozmanité tvary a rôzne rozmery. Všetky boli vyrobené s pomocou rozličných techník a v súlade s vyhlásenou témou. Počas prezenčného vyučovania ich žiaci vyrábali buď priamo na vyučovacích hodinách (napr. slovenského jazyka a literatúry, výtvarnej výchovy, informatickej výchovy), alebo v školskom klube detí, v rámci krúžkovej činnosti a v školskej knižnici. Pri nariadenej dištančnej forme vyučovania ich zhotovovali doma. Záložky vyrábali podľa svojich schopností, zručností, možností a primerane k svojmu veku.

Doplňujúcim programom výroby záložiek boli najčastejšie tieto tvorivé a inšpirujúce čitateľské aktivity: žiacke besedy o prečítaných knihách a o obľúbených literárnych hrdinoch, čitateľské maratóny, hodiny hlasného čítania, klasické čítanie alebo online čítanie dobrodružných príbehov a rozprávok staršími žiakmi mladším žiakom alebo dokonca aj deťom z materských škôl, dramatizácie rozprávok, tvorba leporel podľa námetu z prečítaných

príbehov, písanie vlastných príbehov podľa fantázie, literárne kvízy, recitačné súťaže, písanie čitateľských denníkov, literárne prezentácie či powerpointové prezentácie, ktoré zachytávali priebeh prípravy záložiek a prečítané knihy, ktoré žiakov inšpirovali pri ich tvorbe. Niektoré školy znova realizovali vyučovacie hodiny, ktoré boli zamerané na predstavenie českého jazyka a kníh od najznámejších českých spisovateľov alebo na preklad českých básní do slovenčiny. Mnohí žiaci s pomocou školských koordinátorov pripravili aj rozhlasové relácie s cieľom predstaviť celej školskej komunite pridelenú partnerskú školu spolu s jej regiónom. Množstvo škôl obohatilo výrobu záložiek aj častými návštevami školskej knižnice, kde sa aktívne zúčastňovali rôznych akcií zameraných na podporu kreatívneho čítania (napr. *Čítajme spolu*, *Starší čítajú mladším*, *Veľkí čítajú malým*, *Moja najobľúbenejšia kniha a môj najobľúbenejší knižný hrdina*, *Čítame našich autorov*).

Na ilustráciu najskôr uvádzame niektoré originálne, kreatívne a inšpirujúce aktivity, ktoré českí koordinátori zorganizovali na podporu čítania žiakov a prehĺbenie priateľstva medzi českými a slovenskými školami v rámci realizácie česko-slovenského projektu:

- Školská koordinátorka Iva Vacková zo **Základnej školy na ulici Arabesová v Jablonci nad Nisou** najskôr motivovala žiakov spoločným čítaním knihy *Pippi Dlhá pančucha*. Po prečítaní uvedenej knihy sa žiaci pri tvorbe záložiek inšpirovali jej hlavnou knižnou hrdinkou a svojim rovesníkom zo Základnej školy s materskou školou v Liptovskej Lúžnej poslali záložky s jej obrázkom. Okrem záložiek každý žiak napísal krátky list o sebe. Slovenskí kamaráti im do balíka so záložkami vložili aj fotografie, na ktorých boli zobrazení počas výroby záložiek, a súkromné listy adresované jednotlivým žiakom.
- Školská koordinátorka Jana Čalkovská zo **Základnej školy pri Fakultnej nemocnici Brno** bola nadšená, že ich partnerskou školou sa stala Spojená škola internátna pri zdravotníckom zariadení v Leviciach. Počas komunikácie so svojou slovenskou kolegyňou totiž zistila, že obe školy sú si v mnohom podobné a že sa môžu navzájom inšpirovať. Levickí kamaráti im ku záložkám pribalili dve knihy v slovenskom jazyku a propagačné materiály o Leviciach. Českí rovesníci im takisto darovali dve knihy v českom jazyku, aby sa mohli navzájom zoznamovať so svojimi jazykmi. Ich záložky boli obojstranné. Na jednej strane boli namaľované ilustrácie, na druhej strane bol napísaný krátky verš z básne alebo krátky úryvok z prózy.
- Školskej koordinátorke zo **Základnej školy Bouzov** sa podarilo do výroby záložiek zapojiť všetkých žiakov školy, ktorých motivovala nakreslením nejakého obrázku z ich najobľúbenejšej knihy. Žiaci ich robili s veľkým nadšením a pri ich tvorbe im učitelia čítali rozprávku v slovenskom jazyku. Zo záložiek a z propagačných materiálov, ktoré im poslali kamaráti zo Základnej školy Pavla Križku v Kremnici, si urobili nástenku, z ktorej mali všetci veľkú radosť.
- Školská koordinátorka Lenka Husarová zo **Základnej školy a materskej školy Lánov** sa rozhodla spolu so žiakmi ilustrovať najkrajšie básne obľúbeného českého spisovateľa Františka Hrubína a takýmto spôsobom priblížiť jeho literárnu tvorbu kamarátom zo Slovenska.
- Školská koordinátorka Petra Chvátalová z **Tyršovej základnej školy v Brne** sa spoločne so žiakmi dohodla, že vytvoria magnetické záložky. Úlohou každého žiaka

bolo, aby sa najskôr zamyslel nad tým, ktorá kniha, ktorý príbeh či literárny hrdina mu urobil v minulosti radosť. Nato mal vybraný námet výtvarne stvárniť na svojej záložke. Na druhú stranu záložky všetci písali názov knihy a jej autora či autorku. Záložky boli následne zalaminované, aby čo najdlhšie vydržali. Na hodine slohu žiaci písali aj krátke listy, v ktorých sa stručne predstavili svojmu slovenskému kamarátovi a zároveň mu napísali, z akého dôvodu si vybrali danú knihu ako námet pre svoju záložku.

- Školská koordinátorka Jana Máchová zo **Základnej školy pre telesne postihnutých v Opave** sa usilovala spolu s ostatnými učiteľmi prispôsobiť aktivity zamerané na podporu kreatívneho čítania zloženiu a mentálnym schopnostiam žiakov v jednotlivých triedach. Poväčšine sa prvé zoznámenie so slovenskou školou vo viacerých triedach uskutočnilo prostredníctvom spoločného pozerania jej webových stránok. Nato si mohol každý žiak rozmyslieť, akú knihu alebo akého literárneho hrdinu si vyberie pre svoju záložku. Svoj návrh ešte prebral so svojou učiteľkou. Všetky vyrobené záložky boli zhromaždené v zborovni, aby si ich mohli pozrieť nielen žiaci, ale aj všetci vyučujúci. Do balíka so záložkami vložili aj sprievodný list a upomienkové predmety z ich keramickej dielne. Krásne záložky od slovenských kamarátov si najskôr vyfotili a potom ich rozdali jednotlivým žiakom.
- Školskej koordinátorky Ivane Bilej z **Fakultnej základnej školy na ulici Medzi školami v Prahe** sa podarilo do česko-slovenského projektu zapojiť žiakov z oboch stupňov. Žiaci vyrábali záložky v tvorivej čitateľskej atmosfére na hodinách výtvarnej výchovy, českého jazyka a dokonca aj anglického jazyka. Napríklad druháci sa najskôr naučili básničku a potom na jej motívy vytvorili záložku. Tretiaci písali rýmované prania na záložku s tým, že slovenských kamarátov potešia a podporia ich radosť z čítania. Do balíčka so záložkami žiaci priložili ešte súkromné listy a školská koordinátorka fotografie z výroby záložiek a vecný darček s logom Prahy.
- Školská koordinátorka Jana Chocholáčová z **Gymnázia Jana Blahoslava v Ivančiciach** sa už po siedmykrát so svojimi žiakmi zapojila do česko-slovenského projektu. Žiaci sú nadšení z toho, že v ňom môžu rozvíjať nielen svoje čitateľské a literárne znalosti, ale takisto aj výtvarné zručnosti a kreativitu. Na základe vyrobených záložiek, tak ako každý rok, si pripravili besedu o najzaujímavejších knihách. Žiaci sa navzájom informovali o tom, ktoré knihy prečítali. Knihy, ktoré sa im zvlášť páčili, priniesli ukázať svojim spolužiakom. Dokonca im z nich čítali krátke úryvky alebo vybrané citáty. Často si ukazovali aj zaujímavé ilustrácie. Žiaci sekundy pripravili pre ostatné triedy plagát, na ktorom odporúčali knihy, ktoré prečítali a ktoré „stoja za to prečítať“. Spracovali takisto aj citáty slávnych ľudí o čítaní a knihách, ktoré uverejňovali na triednych nástenkách. Pri práci na záložkách počúvali audionahrávky obľúbených kníh (napr. *Staré grécke báje a povesti* od Eduarda Petišku). Vyhотовené záložky vyfotografovali a uverejnili ich na webovom sídle svojej školy (www.gibi.cz).
- Školská koordinátorka Mária Vánová z **Gymnázia v Humpolci** spolu so svojimi kolegami vytvorila pre žiakov priestor na výrobu záložiek počas vyučovacích hodín českého jazyka. Žiaci vyrábali záložky s veľkým nadšením a usilovali sa na nich zobraziť najzaujímavejšie motívy z básní alebo prózy. Rovesníkom z nitrianskeho gymnázia poslali aj almanach a propagačné materiály o svojej škole a svojom meste.

Na ilustráciu takisto uvádzame niektoré originálne, kreatívne a inšpirujúce aktivity, ktoré zorganizovali slovenské školské koordinátorky a slovenskí školskí koordinátori na podporu čítania žiakov a prehĺbenia priateľstva medzi slovenskými a českými školami v rámci spomínanej realizácie česko-slovenského projektu:

- Školskej koordinátorky Kataríny Gajdošovej zo **Spojenej školy vo Vrbovom** sa do výroby záložiek podarilo zapojiť nielen žiakov zo Špeciálnej základnej školy Mórica Beňovského a Praktickej školy, ale aj detí zo Špeciálnej materskej školy. V rámci čitateľských aktivít spoločne čítali, dramatizovali rôzne príbehy, rozprávky a básne, ktoré navyše dopĺňali hudobno-pohybovými hrami. Výrobe záložiek sa venovali na vyučovacích hodinách i v školskom klube detí. A keďže si nemohli užiť záverečnú prehliadku vyrobených záložiek a pokochať sa nimi navzájom ako po minulé roky, urobili si z nich online prehliadku. Samostatne nafotili záložky z každej triedy a fotografie vložili do spoločnej prezentácie. Podobným spôsobom si nafotili aj krásne záložky od ich kamarátov z pridelenej partnerskej školy.
- Školská knihovnička Veronika Striežovská zo **Základnej školy J. F. Rimavského v Hnúšti** spolu so svojimi kolegyňami na hodinách tvorivého čítania, tvorivého písania, v školskom klube detí i počas krúžkovej činnosti realizovali čitateľské aktivity, ktoré boli spojené s tvorbou záložiek. Napríklad sa pripravovali na regionálnu a celoslovenskú súťaž v prednese rozprávky *Zlatá podkova*, *zlaté pero*, *zlatý vlas*, realizovali hodiny hlasného čítania v školskom klube detí pod názvom *Veľkí čítajú malým*, zorganizovali projektové krúžky *Úlet s knihou*, *Hravé čítanie*, *Kniha, ktorá mi pohladila srdiečko*. Počas vyučovacích hodín literatúry navštevovali školskú knižnicu.
- Školská koordinátorka Marcela Labudíková zo **Základnej školy s materskou školou v Divinke** sa spolu so všetkými členmi školskej komisie pri realizácii česko-slovenského projektu riadila spoločne vymysleným pracovným heslom „*Máme radosť, že môžeme iným rozdávať radosť!*“. Výrobe záložiek najskôr predchádzali čitateľské aktivity, ktoré sa uskutočnili v jednotlivých ročníkoch. Napríklad prváci sa učili a zároveň zdramatizovali básničku *Rozprávka o repe*, ktorú napísal Milan Ferko. Pri oboznamovaní s novými písmenkami sa naučili recitovať tieto básničky o zvieratkách: *Macko*, *Báseň o žirafe*, *Neposlušné čižmičky* či *Šibal krtko*. Druháci čítali báseň *Knižka* a knihu *Bola raz jedna trieda* od Kristy Bendovej. Tretiaci objavovali krásu poézie v knihách *Zlatá muzika* a *Slniečko na motúze*. Štvrtáci pracovali s básňou *Balón* od Františka Rojčka. Vybraní žiaci svojim vrstovníkom z Českej republiky pre potechu a na znak spolupatričnosti vyrobili na hodine informatiky v modernom webovom programe Canva prezentáciu vyrobených záložiek a prečítaných kníh poézie, ktorá ich inšpirovala pri ich tvorbe.
- Školská koordinátorka **Andrea Bajtošová zo Základnej školy s materskou školou v Hrabušiciach** najskôr pripravila pre žiakov čitateľský maratón. Následne si žiaci vybrali knihu na čítanie podľa vlastného čitateľského vkusu. Po jej prečítaní si zaznamenali do svojho čitateľského denníka stručné informácie. Žiaci si svoje čitateľské denníky aj navzájom predstavovali. K vyrobeným záložkám napísali list svojim českým kamarátom zo Základnej školy Nový svet v Opave, kde v krátkosti popísali svoje čitateľské postrehy. Do balíka vložili aj propagačné materiály o Slovenskom raji.

- Školská koordinátorka a zároveň riaditeľka **Základnej školy v Košických Olšanoch** spolu s celým pedagogickým zborom sa rozhodla podporiť kreatívne čítanie i tvorivosť žiakov prostredníctvom zapojenia sa do tohto priateľského projektu a organizovaním rozmanitých čitateľských aktivít. Napríklad žiaci 1. ročníka najskôr pracovali s detskými ľudovými piesňami, ktoré potom znázorňovali na svojich záložkách. Žiaci 2. ročníka si najskôr prečítali rozprávky *O medovníkovej chalúpke* a *Malý princ* a potom sa snažili rozprávkové motívy znázorniť na svojich záložkách. Žiaci 3. až 4. ročníka okrem čítania rôznych príbehov a básní tvorili aj vlastné verše, ktoré napísali na svoje záložky.
- Školská koordinátorka Eva Košťalová zo **Špeciálnej základnej školy pre žiakov s telesným postihnutím v Dolnom Kubíne** pripravila niekoľko čitateľských aktivít v rámci podujatia *Čítajme spolu*, ktorých cieľom bolo predovšetkým spoločným hlasným čítaním pritiahnúť žiakov k osobnej skúsenosti práce s knihami, odovzdať si spolu nadobudnuté vedomosti, a tak upevniť kolegiálnu a súdržnosť medzi žiakmi. Aktivít sa zúčastnili žiaci v školskom klube detí, a to žiaci s ľahkým a stredným stupňom mentálneho postihnutia. Na začiatku prvej aktivity školská koordinátorka v krátkosti žiakom predstavila tematické zameranie jednotlivých kníh a ich hlavné postavy. Nato jednotliví žiaci postupne nahlas čítali z vybraných kníh (napr. *Jožko Mrkvička Spáč*, *Už ho vezú!*, *Opice z našej police*, *Zlaté Zvonky*, *Ferdo v mravenisku*). Pri druhej aktivite bolo úlohou žiakov nakresliť niečo, čo ich v knihe zaujalo a vyrobiť k danej téme zaujímavú záložku do knihy. V závere tejto aktivity si žiaci navzájom ukazovali svoje záložky a rozprávali o tom, čo nakreslili a ako pochopili prečítanú časť príbehu. Treťou aktivitou bola žiacka beseda o prečítaných knihách nazvaná *Chcem vedieť, čo čítam*. Žiaci v krátkosti predstavili obsah prečítaného príbehu a zároveň naň vyjadrili svoj názor.
- Školská koordinátorka Jana Zajacová z **Cirkevnej základnej školy sv. Juraja vo Svidníku** pred samotnou výrobou záložiek zorganizovala v spolupráci s pedagogickým zborom rôzne aktivity na podporu čitateľskej gramotnosti podľa stupňa vzdelania. Napríklad žiaci na 1. stupni si zahrli bábkové predstavenie pod názvom *Princezná a traja trpaslíci*. Takisto každý žiak si z domu priniesol svoju obľúbenú knihu, z ktorej na hodine literatúry prečítal úryvok svojim spolužiakom. Na záver vyučovacej hodiny sa žiaci spoločne rozprávali o knihách. Žiaci z 2. stupňa sa venovali práci s rôznymi detskými časopismi. Postupne sa zoznamovali s ich zameraním a obsahom. Úlohou žiaka bolo aj prečítať si článok v časopise a stručne zreprodukovať jeho obsah spolužiakom. Cieľom tejto aktivity bolo zlepšiť techniku čítania, rozvíjať čítanie s porozumením a formovať prosociálne správanie. Taktiež si 22. septembra 2020 pripomenuli slovenského národného buditeľa, básnika a jazykovedcu Michala Miloslava Hodžu. Žiaci okrem toho, že sa oboznámili s jeho životom, spisovateľskou i kodifikačnou činnosťou, tak aj vyrábali záložky vo forme medailónov pri príležitosti výročia jeho narodenia.
- Školské koordinátorky Viera Čitbajová a Ružena Tkáčová zo **Špeciálnej základnej školy v Vtáčkovciach** s cieľom podporiť kreatívne čítanie pripravili pre žiakov rôzne súťaže, hádanky, besedy o knihách a dokonca aj bábkové divadlo. V rámci čitateľských aktivít sa mladší žiaci zoznamovali s hrdinami z klasických rozprávkových knižiek. Napríklad prežívali dobrodružstvá s *Mackom Pú* či *Mackom Uškom*, riešili starosti *Janky a Danky*, vybrali sa na vandrovkú s *Vajcom*, piekli tortu spolu so psíčkou a mačičkou a prežívali lásku so *Šípkovou Ruženkou*, *Popoluškou* či

Snehulienkou. Starší žiaci zase kreslili a písali komiksy, čarovali spolu s Harrym Potterom a bojovali ako udatní rytieri v povestiach.

- Školská koordinátorka Renáta Kadlecová zo **Základnej školy v Nacinej Vsi** motivovala žiakov, aby sa na jednej strane prostredníctvom záložiek vyjadrili, aké príbehy ich oslovili a čo radi čítajú. Na druhej strane, aby sa aj prostredníctvom záložiek podelili o svoje čitateľské zážitky so svojimi spolužiakmi a zároveň svojim rovesníkom z partnerskej školy odporučili svoje obľúbené knihy na čítanie. Pre všetkých žiakov bola zorganizovaná aktivita *Čítame našich autorov*, v rámci ktorej sa každý ročník bližšie zoznamoval s literárnou tvorbou vybraného slovenského autora. Spoznali napríklad Kristu Bendovú, Antona Mareca, Kláru Jarunkovú, Gabrielu Futovú a Martu Hlušíkovú. Získané informácie o spisovateľoch a ich dielach spracovali a odprezentovali vo forme projektu. Pre väčšiu podporu čítania boli dokonca vytvorené takzvané triedne knižnice, aby mohli žiaci listovať a čítať si z nich aj počas prestávok.
- Školskej koordinátorke Anne Čižnárovej zo **Základnej školy s materskou školou v Lazanoch** sa podarilo do česko-slovenského projektu zapojiť všetkých žiakov školy. Okrem výroby záložiek na vyučovacích hodinách robili rôzne aktivity na podporu čítania. Napríklad písali čitateľské záznamy o prečítaných knihách, tvorili a prezentovali literárne projekty, obsahom ktorých boli informácie o obľúbených spisovateľoch, hrali rôzne zábavno-literárne kvízy. Vedenie školy so snahou podporiť kreatívne čítanie zriadilo dokonca na chodbe čitateľský kútik pre takzvané prestávkové čítanie.
- Školská koordinátorka Mária Jašová zo **Základnej školy s materskou školou v Kľačanoch** spolu s ostatnými učiteľmi školy zorganizovala čitateľskú aktivitu pod názvom *Ticho, čítame!*, ktorá trvala celý mesiac október. Učitelia spolu so žiakmi si do školy priniesli svoju obľúbenú knihu a raz denne počas vybranej vyučovacej hodiny sa desať minút venovali čítaniu. Takisto môžeme spomenúť aj iné čitateľské aktivity. Napríklad v prvom ročníku sa okrem hlasného čítania z knihy *Pehavý noštek* od Hany Zelinovej v podaní učiteľiek zamerali aj na čítanie z časopisu *Vrabček*, ktoré využívali žiaci na čítanie písmen a slabík, ktoré už poznali. Žiaci z 2. stupňa, keď prešli na dištančné vzdelávanie, využili aplikáciu Raedmio, prostredníctvom ktorej si mladší žiaci mohli vypočuť čítanie rozprávky v podaní starších spolužiakov.
- Školskej koordinátorke Janke Zbojovej zo **Základnej školy s materskou školou Jozefa Miloslava Hurbana v Beckove** sa podarilo spolu s ostatnými pedagogickými zamestnancami v rámci realizácie česko-slovenského projektu prepojiť medzipredmetové vzťahy a podporiť u žiakov záujem o čítanie, rozvíjanie fantázie, obohatenie slovnej zásoby i osvojovanie si pravidiel slovenského pravopisu. Napríklad vyučujúca 1. ročníka čítala žiakom na hodinách čítania a slovenského jazyka a literatúry rôzne rozprávky. Následne po živých rozhovoroch o jednotlivých rozprávkových hrdinoch prváci vyrábali záložky na vyučovacom predmete výtvarná výchova. V ostatných ročníkoch si už žiaci čítali rozprávky či dobrodružné príbehy sami. Spoločne sa rozprávali o prečítaných knihách a významných postavách a dokonca v každom ročníku na jednej vyučovacej hodine odprezentovali zobrazený literárny motív na svojej záložke.

- Školská koordinátorka Gabriela Jačianska z **Gymnázia Karola Štúra v Modre** v hodnotení realizácie česko-slovenského projektu uviedla, že sa žiaci pri tvorbe záložiek inšpirovali nielen svojimi obľúbenými knihami a ich hrdinami, ale aj literárnymi dielami, ktoré spoločne preberali na hodinách literatúry (napr. *Malý princ*, *Persy Jackson*, *Harry Potter*, *Synovia Veľkej Medvedice*, *Mauglí*, *Mach a Šebestová*, *O psičkovi a mačičke*, *Išli hudci horou* či *Slncový kôň*). Záverečnú časť uvedeného projektu spojili so školským kolom výtvarnej súťaže *O najkrajšiu záložku do knihy*, ktorá bola pre žiakov i vyučujúcich zaujímavým spestrením vyučovania výtvarnej výchovy, umenia a kultúry a slovenského jazyka a literatúry. V rámci projektu žiaci navštevovali školskú knižnicu a o knihách, ktoré si z nej požičali a následne prečítali, zorganizovali v jednotlivých triedach besedu. Svojim rovesníkom z Gymnázia, Strednej odbornej školy a Vyššej odbornej školy v Ledči nad Sázavou v balíku okrem záložiek poslali aj list s priateľskými pozdravmi, výber zo svojich najkrajších výtvarných prác, propagačné materiály o svojej škole, jedenásť rozličných publikácií o meste Modra a jeho okolí a o významných osobnostiach, ktoré v ňom žili. Publikácie vo forme sponzorského daru im poskytlo Múzeum Ľudovíta Štúra v Modre.
- Školská koordinátorka Denisa Matiová zo **Základnej školy v Kojaticiach** už niekoľko rokov prihlasuje žiakov do česko-slovenského projektu s cieľom podporiť kreatívne čítanie na škole, darovať záložky – šikovných pomocníkov do čítaniek – pre ich nových kamarátov a zároveň prežívať veľkú radosť z darovaných záložiek. V rámci podpory kreatívneho čítania napríklad navštevovali počas hodín čítania školskú knižnicu, v ktorej si žiaci listovali v rôznych encyklopédiách a odborných knihách o zvieratách, vesmíre, ľadovcoch a čítali z rozprávkových kníh. Na hodinách vlastivedy spoznávali malebné severomoravské mesto Kopřivnice a zvlášť obec Mniší, v ktorej bývajú ich kamaráti z pridelennej partnerskej školy. Na hodinách výtvarnej výchovy sa žiaci snažili znázorniť na záložkách vybrané motívy z ľudových rozprávok i autorských diel.
- Školská koordinátorka Kristína Pavolková zo **Spojenej školy v Senci** po prvýkrát prihlásila žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, s mentálnym alebo s iným pridruženým postihnutím. Pri podpore čítania využívali rôzne motivačné aktivity, napríklad veľkí žiaci čítali malým, malým žiakom čítali učiteľky alebo žiaci si čítali navzájom. Najzaujímavejšie bolo pre nich čítanie o zvieratkách (napr. *O psičkovi a mačičke*, *Ťahal dedko repku*) a vyhľadávanie zaujímavostí v encyklopédii zvierat. Nakoniec pre svojich českých kamarátov z Materskej školy, základnej školy a strednej školy Sliezskej diakonie v Krnove vyrobili krásne, jedinečné a originálne záložky.
- Školská koordinátorka Veronika Ingotová zo **Základnej školy Jozefa Horáka v Banskej Štiavnici** v spolupráci s pedagogickým kolektívom systematicky usmerňovala žiakov pri tvorbe záložiek, na ktorých sa poväčšine objavili motívy či postavy z prozaických textov predovšetkým od súčasných autorov. K záložkám pribalila aj knihu *Ako umelci vidia svet*, aby českých žiakov motivovala k experimentovaniu s rôznymi výtvarnými technikami. Je potrebné ešte dodať, že na základe dohody so školskou koordinátorkou Jiřinou Faktorovou zo Základnej školy na ulici Palackého v Moravskej Třebovej si už po tretí rok po sebe vymieňajú knihy. Spoločne sa totiž dohodli na budovaní takzvanej špeciálnej triednej knižnice. Od roku 2021 sa do česko-slovenského projektu ochotne zapoja aj všetci pedagógovia, pretože

obe školy spolupracujú aj v rámci projektu Erasmus+, programu Európskej únie pre vzdelávanie, odbornú prípravu, mládež a šport.

- Školská koordinátorka Anna Mináriková zo **Základnej školy s materskou školou z Vavrečky** pri tvorbe záložiek inšpirovala žiakov čitateľskými skúsenosťami z takzanej školskej čajovne. Školskú čajovňu realizujú mesačne v rámci výchovno-vzdelávacieho programu Zelená škola, ktorého cieľom je podpora pro-environmentálneho správania školských komunit. Pri spoločnom čítaní sa stretávajú v triede, v školskej knižnici alebo za pekného počasia vonku, a to v ich školskom rozprávkovom domčeku. Okrem vyhotovenia záložiek žiaci napísali svojim českým kamarátom zo Základnej školy s materskou školou v obci Tichá aj priateľské listy, v ktorých predstavili svoju školu a najzaujímavejšie školské aktivity. Dokonca učiteľkám poslali perá a odznaky s logom školy.
- Školská koordinátorka Helena Eliášová zo **Základnej školy J. A. Komenského v Seredi** pre žiakov, ktorí boli zapojení do česko-slovenského projektu, pripravila aj dve súťaže. Prvou súťažou bola *Moja najobľúbenejšia kniha, môj najobľúbenejší knižný hrdina*. V prvom kole súťaže žiaci vytvárali projektové práce na uvedenú tému, v druhom kole odpovedali na rôzne literárne otázky. Druhou súťažou boli *Knižné kamarátstva 2020*. Žiaci takisto v októbri navštívili školskú knižnicu, v ktorej sa konala aj burza kníh, ktoré si mohli kúpiť za symbolickú cenu.
- Školskej koordinátorky Erike Trnovecovej zo **Základnej školy Slovenského národného povstania v Strečne** sa podarilo zapojiť do realizácie česko-slovenského projektu skoro všetkých žiakov. Výnimku tvorili len prváci. Žiaci pristupovali k tvorbe záložiek mimoriadne aktívne. Napríklad žiaci z 2. A sa inšpirovali titulom od Márie Ďuričkovej *O dvanástich mesiačikoch*. Najskôr si príbeh čítali na hodinách čítania a nato tvorili záložky. Ich rovesníci z 2. B čítali viac úryvkov od spisovateľov pre deti a mládež. Na hodinu čítania si priniesli aj svoje vlastné obľúbené knihy, z ktorých čítali svojim spolužiakom. Potom sa zahráli na ilustrátorov prečítaných literárnych príbehov a vytvorili záložky. Tretiaci sa inšpirovali knihou od Márie Ďuričkovej *Nie je škola ako škola*. Štvrtáci sa nechali zase inšpirovať *Osmijankovými rozprávkami* (napr. *O načisto obrátenej krajine*, *O načisto čokoládovej krajine*, *O načisto hlúpej krajine*) a ľudovými rozprávkami. Piataci pracovali s textami ľudových piesní, učili sa rýmovať a tvoriť vlastné básne.

Školy do balíka so záložkami často vkladali rôzne informačné brožúrky a propagačné materiály o svojej škole alebo o obci, či o meste, obrazové publikácie z jednotlivých regiónov, rozprávkové knihy, odborné publikácie, edukačné pexesá, cédečká s ľudovými rozprávkami, školské časopisy a rozmanité darčkové predmety. Viacero škôl k záložkám priložilo sprievodné priateľské listy alebo aj samostatné listy od jednotlivých žiakov, poprípade fotografie z priebehu výroby záložiek. Mnoho škôl si z priateľských záložiek urobilo výstavky alebo nástenky na chodbách školy, v triedach a v školskej knižnici. Rovnako na webových sídlach svojich škôl uverejňovali fotografie z priebehu tvorby záložiek alebo najkrajších záložiek s pripojením krátkej správy o česko-slovenskom projekte. Dokonca školy informovali o priebehu realizácie česko-slovenského projektu širokú verejnosť prostredníctvom článkov, ktoré boli publikované v školských časopisoch alebo regionálnych novinách. Našli sa aj školy, ktoré medzi sebou komunikovali prostredníctvom Skype. Iné sa zase dohodli na spoločnej návšteve v podobe školského výletu alebo vzájomného výmenného

pobytu slovenských žiakov do Česka, alebo naopak, českých žiakov na Slovensko hneď, ako to umožní celková situácia týkajúca sa pandémie koronavírusu.

Vyhodnotenie česko-slovenského projektu za Českú republiku je zverejnené na webovom sídle Knižnice Jiřího Mahena v Brne (www.kjm.cz). Vyhodnotenie česko-slovenského projektu za Slovenskú republiku a výber z dobrovoľného hodnotenia 374 českými a slovenskými školami **spolu s fotografiami z priebehu výroby záložiek alebo s fotografiami so samotnými najkrajšími záložkami je dostupný na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice (www.spgk.sk) v časti Školské knižnice, link Česko-slovenský projekt Záložka do knihy spája školy.**

Celoslovenský projekt *Záložka do knihy spája slovenské školy*

Slovenská pedagogická knižnica pri príležitosti októbra ako **Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2020** zorganizovala aj **9. ročník celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy*** na tému ***Osobnosti a diela slovenskej dramatickej tvorby (100. výročie založenia Slovenského národného divadla a 190. výročie prvého ochotníckeho predstavenia na Slovensku)***. Cieľom celoslovenského projektu bolo nadviazanie kontaktov medzi slovenskými strednými školami a podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh, ktoré žiaci vyrobili ľubovoľnou technikou na určenú tému. Pridanou hodnotou celoslovenského projektu bola podpora štúdia osobností a diel slovenskej dramatickej tvorby či pripomenutie si 100. výročia založenia Slovenského národného divadla a 190. výročia prvého ochotníckeho predstavenia na Slovensku. Výmenu záložiek využili stredné školy aj k nadviazaniu vzájomnej spolupráce, kontaktov a poznávaniu života žiakov v rôznych kútoch Slovenska.

Do celoslovenského projektu sa prihlásilo **162 stredných škôl s celkovým počtom 8 431 žiakov.**

Výrobe záložiek počas prezenčnej formy vyučovania predchádzali diskusie o prečítaných dielach od slovenských dramatikov, pričom sa často spomínali aj zaujímavé fakty z ich súkromného života. Stredoškoly vyrábali záložky rôznych veľkostí, rozmanitých tvarov a s využitím rozličných techník najčastejšie v rámci vyučovania (napr. na hodinách slovenského jazyka a literatúry, dejepisu, občianskej náuky, umenia a kultúry), na záujmových krúžkoch a praktických cvičeniach. Po nástupe na dištančnú formu vzdelávania ich vyrábali doma. Väčšina žiakov si ako motív na svoje záložky zvolila známych autorov divadelných hier (napr. Pavla Országha Hviezdoslava, Jozefa Gregora Tajovského, Petra Zvona, Petra Karvaša, Ivanu Stodolu, Jána Chalupku, Jonáša Záborského či Jána Palárika) alebo historickú budovu Slovenského národného divadla či súčasných slovenských divadelných hercov. Mnoho žiakov opäť na zadnú stranu záložiek napísalo svoje poštové a mailové adresy alebo kontakty na sociálne siete (napr. Facebook, Instagram, Tik Tok), aby mohli medzi sebou navzájom komunikovať aj po oficiálnom ukončení celoslovenského projektu.

Doplňujúcim programom výroby záložiek boli tieto inšpirujúce čitateľské aktivity: žiacke diskusie o prečítaných knihách, ktoré boli tematicky zamerané na slovenskú divadelnú tvorbu, alebo rozprávanie o konkrétnych divadelných predstaveniach, ktorých sa ako diváci zúčastnili. Ďalej to boli vypracované powerpointové prezentácie napríklad na tému *Významná osobnosť SND* alebo *Najznámejší divadelní režiséri a ich filmové diela od najstarších čias až*

po súčasnosť. Takisto žiaci čítali podnetné klasické dramatické diela a na online vyučovacích hodinách ich aj spoločne analyzovali. V niektorých školách spoločne počúvali audio nahrávky zo slovenskej drámy (napr. *Dobrodružstvo pri obžinkoch*, *Čaj u pána senátora*, *Bačova žena*, *Matka*) a následne žiaci vypracovali pracovné listy, ktoré súviseli s daným dramatickým dielom. Mnoho škôl pre členov svojej školskej komunity pripravilo aj nástenky na tému *Rok slovenského divadla*.

Na ilustráciu uvádzame najzaujímavejší, najoriginálnejší a najkreatívnejší prístup školských koordinátoriek k naplneniu poslania celoslovenského projektu:

- Školská koordinátorka Lucia Szentesi zo **Súkromnej obchodnej akadémie v Prešove** ešte počas riadneho vyučovania začiatkom októbra zrealizovala na podporu kreatívneho čítania čitateľský piknik pod názvom „*Kniha a dobré jedlo, no čo viac človek potrebuje*“. Na piknik si každý žiak priniesol knihu, ktorú aktuálne čítal alebo ju má rád. A všetci hodinu spoločne čítali. Záložky žiaci už ale tvorili počas dištančnej formy vyučovania. Od školskej koordinátorky dostali za úlohu vytvoriť záložku na vyhlásenú tému pomocou bezplatnej webovej platformy Canva, ktorá je určená na tvorbu grafického materiálu. Zároveň im odporučila, aby pri svojej práci využívali elektronickú literatúru sprístupňovanú Literárnym informačným centrom. Nato jej žiaci poslali svoje elektronické záložky, ktoré vytlačila a poslala rovesníkom do Obchodnej akadémie v Trebišove.
- Žiaci z 1. ročníka zo **Strednej odbornej školy pedagogickej v Lučenci** si spoločne so svojou školskou koordinátorkou Katarínou Goodspeed v rámci témy *Osobnosti a diela slovenskej dramatickej tvorby* vybrali osobnosť dramatického umenia z ich Novohradskej župy – Júliusa Pántika. Poznávanie jeho osobnosti začali pozretím niekoľkých častí česko-slovenského rodinného televízneho seriálu *Bambul'kine dobrodružstvá* z roku 1982. Nato sa zoznámili s krásnou knižnou publikáciou od Petra Guldana *Bambul'kine dobrodružstvá*. Prostredníctvom dramatického čítania si „vyrozprávali“ vybranú najzaujímavejšiu Bambul'kinu príhodu a vytvorili záložky, ktoré poslali svojim kamarátom zo Strednej odbornej školy strojárnej v Skalici.
- Počas riadneho vyučovania sa žiaci zo **Súkromnej strednej odbornej školy pedagogickej v Topoľčanoch** spolu so svojou školskou koordinátorkou celoslovenského projektu Luciou Dankovou inšpirovali najmä miestnym ochotníckym naivným divadlom, a to konkrétne tvorbou Radošinského naivného divadla a jeho zakladateľom Stanislavom Štepkom. Na svojich záložkách pracovali počas dištančného vzdelávania a znázorňovali na nich názvy jeho najznámejších hier, ako boli napríklad *Jááánošíík*, *Človečina*, *Slovenské tango*, *Ženské oddelenie*.
- Pre školskú koordinátorku Henrietu Mandákovú z **Gymnázia arm. gen. L. Svobodu v Humennom** sa stal uvedený celoslovenský projekt už tradíciou, pretože sa do neho každoročne zapája celá škola. Pri výrobe záložiek sa žiaci inšpirovali mnohými známymi osobnosťami z ich domáceho prostredia, ako aj z činnosti slovenského divadelníctva. Na hodinách dejepisu, slovenského jazyka a literatúry či umenia a kultúry si spoločne pripomenuli významné osobnosti, ktoré prispeli k rozvoju slovenského divadelníctva, a to nielen doma na Slovensku, ale aj v zahraničí. Nečudo, že následne na záložkách žiaci zobrazovali tvár napríklad Jozefa Gregora Tajovského, Ivana Stodolu, Jána Palárika a Júliusa Barča-Ivana. Samotný projekt bol podporený aj ich školskou knižnicou, v ktorej mohli žiaci získavať informácie o mnohých

významných osobnostiach. Svoje záložky si vymenili s rovesníkmi z Gymnázia Karola Štúra v Modre.

- Školská koordinátorka Margita Košútová zo **Strednej odbornej školy v Pruskom** a zároveň aj školská knihovnička inšpirovala žiakov pri výrobe záložiek tvorbou najvýznamnejších slovenských dramatikov. Žiaci na záložky kreslili buď známych slovenských autorov, ktorí sa venovali písaniu divadelných hier, alebo sa snažili zachytiť obľúbené postavy z jednotlivých divadelných hier, prípadne zobrazovali rekvizity, bez ktorých by neboli divadelné hry úplné a dokonalé. Svojim rovesníkom zo Strednej odbornej školy agrotechnických a gastronomických služieb z Pribenika okrem záložiek poslali aj propagačné materiály o študijných odboroch svojej školy, brožúru, ktorá približovala 70 rokov jej existencie, a drobné upomienkové predmety.
- Žiaci zo **Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Martine** v spolupráci so svojou školskou koordinátorkou Jankou Petríkovou a majsterkami odborného výcviku pracovali na návrhoch a výrobe záložiek venovaných 100. výročiu založenia divadiel na Slovensku. Mnohí z nich sa zamerali na Komorné divadlo v Martine a na jeho históriu. V rámci vyučovania slovenského jazyka a literatúry dokonca v septembri navštívili Komorné divadlo v Martine a pozreli si divadelné predstavenie *Spal'ovač mŕtvol*. Takisto v septembri urobili veľkú nástenku k 100. výročiu založenia Slovenského národného divadla. Inštalovali ju v priestoroch hlavnej chodby školy, aby si ju mohli pozrieť všetci členovia školskej komunity. Na vyučovacích hodinách sa žiaci oboznámili s dramatickou tvorbou slovenských autorov. Čítali najznámejšie divadelné hry od Jozefa Gregora Tajovského, Jána Chalupku, Jána Palárika, Ivana Bukovčana a Ivana Stodolu. Vybrané divadelné hry si ešte podrobnejšie priblížili formou powerpointových prezentácií, ktoré pripravili samotní žiaci. Do balíka so záložkami vložili aj školské reklamné predmety, výrobky žiakov z jednotlivých študijných odborov (napr. operátor tlače, polygraf – knihár, grafik tlačových médií), zápisníky, perá, vianočné pohľadnice, šperkovnicu a dokonca aj malú zbierku žiackych básní pod názvom *Tvorba grafikov*. Balík pre rovesníkov zo Súkromnej spojenej školy EDURAM v Krompachoch zabalili žiaci zo študijného odboru obchodný pracovník.
- Školská koordinátorka Mária Lenartová z **Obchodnej akadémie v Humennom** spolu so svojimi kolegami motivovala žiakov k poznávaniu a čítaniu diel slovenskej dramatickej tvorby nielen na hodinách slovenského jazyka, ale aj na hodinách iných humanitných predmetov (napr. spoločenská komunikácia, dejepis, cudzie jazyky). Zvlášť ich upozornili na významné výročia v slovenskom divadelníctve v roku 2020, a to konkrétne na 170. výročie vzniku 1. ochotníckeho divadla v Liptovskom Mikuláši, 100. výročie založenia Slovenského národného divadla a 75. výročie vzniku Štátneho divadla v Košiciach. K propagácii celoslovenského projektu využili aj školské nástenné noviny a všetkých členov žiackej školskej rady. Žiaci si vypožičali knihy slovenských dramatikov (napr. od Jozefa Gregora Tajovského, Ivana Bukovčana, Jána Palárika) zo svojej školskej knižnice. Následne na vyučovacích hodinách každý žiak odprezentoval vybranú významnú osobnosť slovenského divadelníctva. Objavili sa napríklad prezentácie o Andrejovi Bagarovi, Jankovi Borodáčovi, Hane Meličkovej, Jozefovi Krónerovi, Karlovi Machatovi, Martinovi Hubovi, Jankovi Koleníkovi a Robertovi Rothovi. Záložky si vymenili s rovesníkmi z Obchodnej akadémie Dušana Metoda Janotu v Čadci. Do balíka im ešte pribalili

propagačné materiály o svojej škole, o svojom meste a prírodných krásach svojho regiónu Horný Zemplín a taktiež drobné upomienkové predmety, perá a tašky.

- Školská koordinátorka Zuzana Majchráková zo **Strednej odbornej školy dopravnej v Žiline** spolu s inými vyučujúcimi pripomenula žiakom na hodinách slovenského jazyka a literatúry vznik divadiel, význam ochotníckych divadiel a diela významných dramatikov. Žiaci vyhľadávali informácie o dráme ako literárnom druhu a navzájom si vymieňali v živej diskusii zistené informácie. Dokonca sa pokúsili aj o dramatizáciu spoločne vybranej poviedky. Počas dištančného vzdelávania žiaci sledovali vybrané online divadelné predstavenia, ktoré následne rozoberali na online vyučovacích hodinách. Záložky spolu s propagačným materiálom poslali kamarátom zo Strednej odbornej školy obchodnej v Trnave.
- Školská koordinátorka Diana Vidinská zo **Strednej zdravotníckej školy v Rožňave** do celoslovenského projektu zapojila všetkých žiakov z krúžku *Čítame vo všetkých jazykoch*, ktorý osobne vedie. Niektorí žiaci stihli vyrobiť záložky na vyhlásenú tému ešte počas prezenčného vyučovania, iní ich tvorili až doma počas dištančného vyučovania.

Do balíka okrem záložiek väčšina stredných škôl pribalila propagačné materiály o škole, jej študijných odboroch, dĺžke štúdia a o svojom regióne, informačné brožúrky, školské časopisy, školské ročenky, fotografie žiakov, ktorí sa aktívne zúčastnili výroby záložiek na danej škole, rôzne darčkové a upomienkové predmety. Skoro všetky zúčastnené školy si zo svojich alebo aj z priateľských záložiek urobili nástenky alebo výstavky vo vestibule škôl alebo v triedach. Takisto často na svojich webových sídlach uverejňovali fotografie s najkrajšími záložkami alebo stručné informácie o uvedenom projekte. Viaceré školy sa dohodli so svojou partnerskou školou, že zostanú v priateľskom kontakte a budú hľadať ďalšie spôsoby spolupráce.

Vyhodnotenie i výber z dobrovoľného hodnotenia celoslovenského projektu 83 strednými školami spolu s **fotografiami z priebehu výroby záložiek alebo s fotografiami so samotnými najkrajšími záložkami** je dostupný na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice v Bratislave (www.spgk.sk) v časti Školské knižnice, link Celoslovenský projekt Záložka do knihy spája slovenské školy.

Na margo česko-slovenského projektu ***Záložka do knihy spája školy*** a celoslovenského projektu ***Záložka do knihy spája slovenské školy*** je ešte **potrebné zdôrazniť**, že práca na záložke prináša žiakom potešenie z tejto činnosti, obohacuje ich o skúsenosť zo sústredenej práce a o pocit hrdosti nad ňou samou. Žiak sa učí nielen preberať spolurozhodovanie o tom, čo sa ho týka, ale učí sa aj rešpektu k potrebám druhých a čestné plnenie si svojho záväzku voči poväčšine neznámemu kamarátovi z pridelenej partnerskej školy.

Celoslovenský projekt *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*

Slovenská pedagogická knižnica pri príležitosti **Medzinárodného dňa školských knižníc**, ktorý pripadol na **26. október 2020**, zorganizovala **16. ročník celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*** na tému ***Radost' ukrytá v podpore čítania a vzdelávania školskou knižnicou.*** Záštitu nad celoslovenským projektom prevzalo ministerstvo školstva. Cieľom celoslovenského projektu bolo zábavnými formami práce

s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, školskej knižnici a k čítaniu, poznávaniu nového. Rovnako jeho zámerom bolo, aby každý žiak mohol prispieť svojou inšpiráciou a svojím talentom k slávnostnému priebehu osláv Medzinárodného dňa školských knižníc.

Do celoslovenského projektu sa do 21. októbra 2020 prihlásilo **129 školských knižníc** v základných školách a stredných školách. Na základe skutočnosti, že z dôvodu zhoršenej epidemiologickej situácie v súvislosti s ochorením COVID-19 museli stredné školy a 2. stupeň základných škôl počas októbra 2020 prejsť na dištančnú výučbu, mnoho školských knižníc v základných školách a stredných školách, ktoré mali pripravené podujatie pre starších žiakov ho z uvedeného dôvodu nemohli zorganizovať. Oslavu Medzinárodného dňa školských knižníc reálne zorganizovalo **56 školských knižníc v základných školách a stredných školách s celkovým počtom 7 002 účastníkov podujatí.**

Odborná komisia hodnotila podujatia v troch kategóriách. V kategórii A hodnotila, či bolo **podujatie v súlade s vyhlásenou témou *Radosť ukrytá v podpore čítania a vzdelávania školskou knižnicou***, a to hodnotiacimi známkami v škále od 0 bodov do 20 bodov. V kategórii B hodnotila **originalitu a vtipnosť realizovaného podujatia**, a to hodnotiacimi známkami v škále od 0 bodov do 20 bodov. V kategórii C hodnotila **úroveň popisu podujatia po formálnej stránke – úplnosť povinných údajov**, a to hodnotiacimi známkami v škále od 0 bodov do 10 bodov.

Po sčítaní bodov udelených jednotlivými členmi odbornej komisie, ktorá bola zložená zo zástupcu vyhlasovateľa celoslovenského projektu a dvoch zástupcov školských knižníc, bolo určené výsledné poradie zúčastnených školských knižníc.

Školské knižnice získali **knižné dary podľa ich vlastného výberu od Slovenskej pedagogickej knižnice a piatich partnerov celoslovenského projektu, a to v celkovej sume 2 610 €.** Slovenská pedagogická knižnica venovala prvým siedmim oceneným školským knižniciam, a to **školským knižniciam zo Základnej školy v Nesvadoch, Základnej školy v Loku, Spojenej školy internátnej v Bytči, Špeciálnej základnej školy v Trstíne, Základnej školy na Májovom námestí v Prešove, Základnej školy s materskou školou v Krasňanoch a Základnej školy na Lipovej ulici v Spišskej Novej Vsi, knižné publikácie na základe ich vlastného výberu v celkovej sume 2 000 €.** Partneri celoslovenského projektu venovali ďalším piatim oceneným, a to **školským knižniciam zo Základnej školy na Tribečskej ulici v Topoľčanoch, Základnej školy s materskou školou Jána Bakossa v Banskej Bystrici, Spojenej školy v Lendaku, Súkromnej spojenej školy na Starozagorskej ulici v Košiciach a Spojenej školy internátnej na Námestí Štefana Kluberta 2 v Levoči, knižné publikácie v celkovej sume 610 €.**

Absolútnym víťazom 16. ročníka celoslovenského projektu sa stala **Školská knižnica Základnej školy v Nesvadoch**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom ***Kufrik plný radosti***. Samotné podujatie tvorilo množstvo rôznych vtipných a originálnych aktivít, ktoré boli zamerané na podporu kreatívneho čítania a na interaktívnu prácu s rozprávkovými knihami. Zároveň všetky aktivity boli rozdelené do piatich blokov, v ktorých žiaci pod vedením rozprávkových bytostí, ako boli ježibaba, trpaslík a Červená čiapočka, zábavnou a hravou formou riešili jednotlivé úlohy. Napríklad vyhľadávali názvy kníh, mená spisovateľov, prekladateľov a ilustrátorov, prekladali české slová do slovenčiny, čítali úryvky z rozprávkových kníh a odpovedali na otázky súvisiace s prečítaným textom z rozprávok, písali list pre dobrú princeznú Arabelu, riešili rozmanité slovné hlavolamy a vedomostné

literárne kvízy. Takisto si urobili slávnostnú módnú prehliadku rozprávkových bytostí. Žiaci ukončili podujatie maľovaním obrázkov a písaním odkazov a prianí pre svoju školskú knižnicu, ktoré vkladali do svojho kufríka radosti.

Na druhom mieste sa umiestnila **Školská knižnica Základnej školy v Loku**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom **Čítame, tvoríme, hráme sa a učíme**. V prvej časti podujatia žiaci tvorili papierovú knihu z listov, ktoré vypracovali buď samostatne, alebo v skupine v rámci svojej triedy. Zábavné úlohy boli diferencované podľa ročníkov, čitateľských zručností žiakov a zároveň súviseli s príbehmi z knihy *Mimi a Liza*. Napríklad prváci vyfarbovali rozprávkové postavy, ktoré vystupovali v uvedenom príbehu. Druháci dopĺňovali vynechané slová z úryvku uvedenej knihy a navrhovali nový obal tejto rozprávkovej knihy. Tretiaci a štvrtáci písali blahoželanie k narodeninám pre jednu z hlavných postáv príbehu a odpovedali na kvízové otázky zo spomínanej knihy. Z najlepšie vypracovaných úloh a kresieb napokon vytvorili papierovú knižku. V druhej časti podujatia vybraní žiaci z 2. a 4. ročníka nahlas čítali úryvok z knihy *Mimi a Liza* a s pomocou učiteľov nahrávali svoje čítanie. Ostatní žiaci pracovali na obrázkoch súvisiacich so spomínaným rozprávkovým príbehom. Odfotené obrázky v logickom slede stiahli do počítača a doplnili zvukovou nahrávkou. Záver celodennej aktivity zavŕšili spoločným pozeraním vytvorenej papierovej knižky a vypočutím ich žiackej audioknižky.

Tretie miesto potešilo **Školskú knižnicu Spojenej školy internátnej v Bytči**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom **V krajine rozprávok**, v rámci ktorého realizovala rôzne originálne, vtipné a inšpirujúce aktivity zamerané na podporu kreatívneho čítania a na prácu s knihou. Na začiatku podujatia si žiaci spoločne prečítali rozprávku *O drevenom zámočku* a následne si v kostýmoch zvieratiek zahrali rozprávkový príbeh. Nato triedu prípravného a prvého ročníka navštívil rozprávkový trpaslík Hugo, ktorý si spolu so žiakmi s využitím papierových bábok zahral rozprávku *O kohútikovi a sliepočke* a rozprával sa s nimi o význame čítania, o ich obľúbených rozprávkach a o školskej knižnici. Žiaci 2. a 3. ročníka si prečítali *Rozprávku o veľkej repe*. Potom si vypočuli audio nahrávku spomínanej rozprávky a pokúsili sa o jej dramatizáciu. Nakoniec na motívy rozprávkového príbehu kreslili ilustrácie. Žiaci zo 4. ročníka si prečítali rozprávku *Červený hrebienok*, ktorú následne zdramatizovali. Takisto nakreslili farebné obrázky s kohútikom a myškami a vytvorili leporelo o chránených zvieratkách.

Štvrté miesto bolo udelené **Školskej knižnici Špeciálnej základnej školy v Trstíne**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom **S knihou je deň krajší**. V úvode podujatia oboznámila školská knihovnička prítomných so vznikom a históriou osláv Medzinárodného dňa školských knižníc. Následne predstavila život a tvorbu slovenského básnika romantizmu Andreja Sládkoviča a pomocou powerpointovej prezentácie a s využitím bohatej kolekcie fotografií priblížila aj najdôležitejšie udalosti z jeho života a najznámejšie diela, ako sú *Detvan*, *Marína* a báseň *Nehaňte ľud môj*. V ďalšej časti podujatia vystúpil riaditeľ školy s prednesom veršov z básnickej skladby *Marína*. Po prednese nasledovala žiacka diskusia o Sládkovičovej tvorbe, výroba knižky o živote, láskach a literárnych dielach spisovateľa a spoločné pozretie videa so zrapovanými básnickými veršami z *Maríny*. Podujatie pokračovalo súťažou v recitácii poézie a prózy, do ktorej sa zapojilo dvanásť žiakov. Po vyhodnotení súťaže ešte vystúpili žiačky 2. a 3. ročníka s divadelným predstavením *Snehulienka a sedem trpaslíkov*.

Na piatom mieste sa umiestnila **Školská knižnica Základnej školy na Májovom námestí v Prešove**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom **Hovoríť striebro, čítať zlato**, v rámci ktorého sa každá trieda venovala čítaniu kníh rôznych žánrov, dramatizácii príbehov

a rozmanitým zábavným úlohám podľa vopred pripraveného scenára. Napríklad prváci a druháci si zahrali hru na slovnú reťaz, prečítali si rozprávku *Rukavička*, ktorú aj ilustrovali a zdramatizovali a navyše pred spolužiakmi aj odprezentovali svoju obľúbenú knihu. Tretiaci pracovali so slovenskými prísloviami a porekadlami. Zisťovali ich pôvod a hľadali ich uplatnenie v súčasnosti. Štvrtáci na základe prečítaných textov o Veľkomoravskej ríši zostavili vedomostný kvíz k danej problematike a kreslili šperky a obydlia z čias Veľkej Moravy. Takisto sa zoznamovali s pranostikami a objavovali ich múdrosť. Navyše niektorí vo vopred pripravenom kostýme hlavnej postavy čítali svojim rovesníkom zo svojej najobľúbenejšej knihy. Podujatie bolo ešte doplnené takzvanou zlatou reťazou s prísloviami, porekadlami, pranostikami, veršovankami a hádankami. Reťaz visela na hlavnej chodbe školy a jej cieľom bolo umocniť u žiakov radosť z čítania a vzdelávania školskou knižnicou.

Šieste miesto patrilo **Školskej knižnici Základnej školy s materskou školou v Krasňanoch**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom *Pod lupou starých detských kníh – návrat do minulosti*. Samotné podujatie realizovala vo forme projektového dňa, ktorý bol celý vyplnený množstvom vtipných a originálnych aktivít zameraných na podporu kreatívneho čítania a vzdelávania v jednotlivých triedach. Napríklad prváci sa vydali na fiktívnu prechádzku po literárnej mape Európy. Najskôr sa zastavili v Prahe, v hlavnom meste Českej republiky, kde sa zoznámili s českým spisovateľom Karlom Čapkovičom a jeho rozprávkami. Následne sa zastavili vo Varšave, v hlavnom meste Poľskej republiky, kde objavili poľských spisovateľov Alexandra a Danielu Mizielińskich a ich diela. Potom sa zastavili v Budapešti, v hlavnom meste Maďarskej republiky, kde sa oboznámili s tvorbou spisovateľky Evy Janikovszovej. Poslednou ich zastávkou bolo Rakúsko, kde v jeho hlavnom meste vo Viedni našli spisovateľku detských kníh Christine Nöstinger. Svoje literárne putovanie ukončili poznávaním rozprávkových bytostí z jednotlivých štátov Európy a vyrábaním štátnych vlajok navštívených krajín. Druháci si zahrali dramatizáciu vopred naštudovaného diela *Jano* od Fraňa Kráľa. Tretiaci i štvrtáci takisto tvorivo pracovali s rôznymi literárnymi textami a plnili rozličné zábavné úlohy.

Siedme miesto obsadila **Školská knižnica Základnej školy na Lipovej ulici v Spišskej Novej Vsi**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom *Zrodila sa kniha*. V úvode podujatia si všetci žiaci pozreli prezentáciu *Ako vzniká kniha*, ktorá pútavou formou priblížila žiakom prácu spisovateľa, ilustrátora, prekladateľa, vydavateľa, kníhkupca a školského knihovníka. Nato nasledovala živá žiacka diskusia k danej téme. Potom jednotlivé ročníky začali realizovať vopred pripravené zábavné aktivity. Napríklad 1. ročník tvoril takzvanú knihu v kocke. Žiaci nakreslili na výkres ilustrácie rozprávky, ktoré potom prilepili po stranách kociek rôznej veľkosti. 2. ročník s využitím logickej hry domino si zahral hru domino kniha. 3. ročník maľoval na papierové tašky, do ktorých sa bali knihy v kníhkupectvách, rozprávkové postavičky. 4. ročník tvoril vlastný rozprávkový kalendár na školský rok 2020/2021. Žiaci na výkresy nakreslili buď rozprávkové motívy z jednej rozprávky, alebo každú stranu kalendára venovali inej rozprávke.

V rámci udeľovania zvláštnych cien celoslovenského projektu ďalším školským knižniciam:

- **Klub mladých čitateľov Albatros** (www.kmc.sk) venoval **Školskej knižnici Základnej školy na Tribečskej v Topoľčanoch**, ktorá sa umiestnila ako prvá základná škola mimo poradia víťazov, **knihy v hodnote 150 €**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Objavujeme poklady v našej školskej knižnici*, v rámci ktorého žiaci plnili rôzne zaujímavé aktivity, ktoré boli najskôr spojené so

zábavnou a hravou prácou s knihami v jednotlivých triedach a potom v školskej knižnici. Napríklad prváci objavovali krásu rozprávky *Dedko repku zasadil* prostredníctvom jej dramatizácie. Druháci na motívy knihy *Marína a povalači* tvorili krátke básne a maľovali hlavné postavy z príbehu. Tretiaci pracovali s knihou *Matilda* a vyhľadávali na internete informácie o jej autorovi. Štvrtáci čítali knihu *Slávnosť u Pipi* *Dlhej pančuchy*, súťažili v literárnom kvíze a písali päťveršové básne. V školskej knižnici sa realizovalo zážitkové čítanie z knihy *Dobrá deň, opica Škorica* v podaní žiakov 2. ročníka a dramatizácia príbehu Betky Bábikovej z knihy *Analfabeta Negramotná* v podaní žiakov 4. ročníka.

- **Vydavateľstvo Tatran (www.slovtatran.sk)** venovalo **Školskej knižnici Základnej školy s materskou školou Jána Bakossa v Banskej Bystrici**, ktorá sa umiestnila ako druhá základná škola mimo poradia víťazov, **knihy v hodnote 150 €** do jej školskej knižnice. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom **Potteriáda** s cieľom nielen žiakov zabaviť, ale ich aj vtiahnuť do sveta kníh a ich hrdinov prostredníctvom interaktívnych úloh. Každá vyučovacia hodina bola venovaná jednej z fakúlt čarodejníckej školy v Rokforte z knihy *Harry Potter*. Napríklad v rámci fakulty Bifľomor žiaci vyhľadávali vybrané slová v knihe. V rámci fakulty Bystrohlav žiaci hádali šifry, lúštili hlavolamy a literárne tajničky. V rámci fakulty Chrabromil chlapci pracovali s knihou *Peter Sagan – Môj svet* a na internete vyhľadávali o ňom ďalšie informácie. Naopak, dievčatá sa inšpirovali Dominikou Cibulkovou v knihe *Tenis je môj život*.
- **ŠEVT, a. s., (www.sevt.sk/firstnews)** venoval **Školskej knižnici Súkromnej spojenej školy na Starozagorskej v Košiciach**, ktorá sa umiestnila ako prvá stredná škola mimo poradia víťazov, **50 výtlačkov anglických novín First News z Veľkej Británie z ročníka 2019/2020 v hodnote 150 €** do jej školskej knižnice. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom **Knižní bádatelia**, v rámci ktorého žiaci realizovali tvorivé aktivity s knihami. Napríklad prváci najskôr na výkres nakreslili výjav zo svojej obľúbenej rozprávky a potom jednotlivé výkresy spojili do jedného leporela s cieľom oboznámiť ostatných čitateľov školskej knižnice s ich obľúbenými rozprávkovými hrdinami. Druháci pre svojich spolužiakov pripravili literárny vedomostný kvíz o ich obľúbených knižných príbehoch. Tretiaci a štvrtáci si do školy priniesli knihy s ich obľúbenými knižnými hrdinami a svojim spolužiakom ich v krátkosti predstavili. Každý žiak aj následne nakreslil svojho knižného hrdinu, aby svojich rovesníkov inšpiroval k návšteve školskej knižnice a k čítaniu umeleckých diel.
- **Knižná edícia pre malých čitateľov Stonožka (www.stonozka.sk)** venovala **Školskej knižnici Spojenej školy v Lendaku**, ktorá sa umiestnila ako tretia základná škola mimo poradia víťazov, **knihy v hodnote 80 €** do jej školskej knižnice. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom **Maľovanou cestou k spisovateľom**, a to vo forme projektového dňa určeného pre dištančné vzdelávanie žiakov 2. stupňa. Vyučujúci počas dňa vytvorili videá, ktoré postupne umiestňovali na webovom sídle školy. Žiaci po vzhliadnutí každého videa vypracovali určené čitateľské aktivity, následne sa online pripájali a svojim triednym učiteľom referovali získané poznatky. Napríklad v rámci prvého videa posielali žiakom oslovení súčasní detskí spisovatelia a rôzne mediálne osobnosti krátke pozdravy, aby zvýraznili dôležitosť čítania. V rámci druhého videa sa žiakom prihovárali bývalí žiaci školy, aby sa podelili o radosť z čítania a vzdelávania. Súčasťou tretieho videa boli tvorivé úlohy zamerané na

maľované čítanie. Spestrením projektového dňa bolo štvrté video. Išlo o interaktívny kvíz, ktorý bol zameraný na zistenie vzťahu žiakov, pedagógov i nepedagogických zamestnancov k čítaniu a ku knihám.

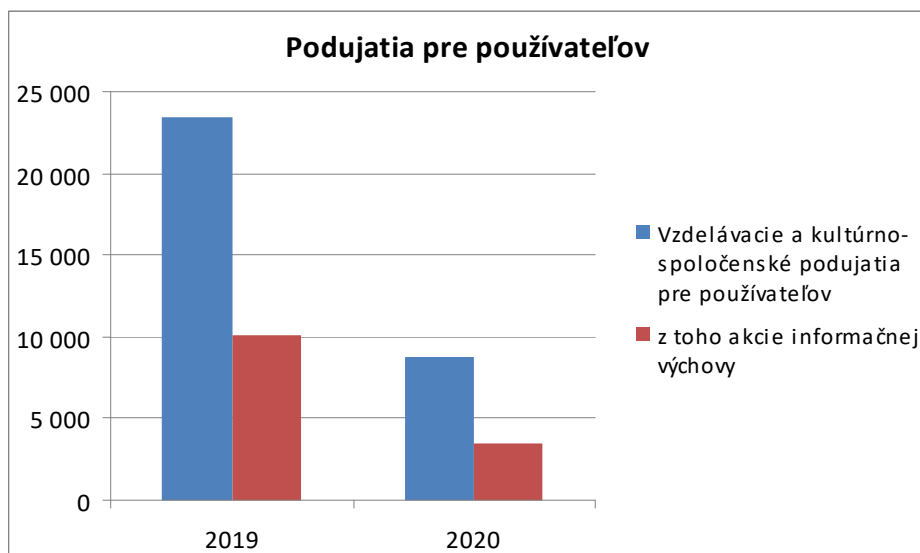
- **Knižná edícia pre mladých čitateľov YOLI** (www.yoli.sk) venovala **Školskej knižnici Spojenej školy internátnej na Námestí Štefana Kluberta 2 v Levoči**, ktorá sa umiestnila ako druhá stredná škola mimo poradia víťazov, **knihy v hodnote 80 €** do jej školskej knižnice. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom **Čítareň** s cieľom upevniť u žiakov poznanie, že knihy sú veľkým zdrojom informácií, a naučiť ich získané informácie triediť a zaznamenávať. Na jednotlivých vyučovacích hodinách vyučujúci spolu so žiakmi živo diskutovali o poslaní školskej knižnice a vždy si prečítali aj úryvok z požičanej knihy zo školskej knižnice. Nakoniec spoločne vypísali záznamový hárok o prečítanej knihe a uviedli, čo zaujímavé sa v knihe dozvedeli.

Vyhodnotenie celoslovenského projektu je dostupné na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice (www.spgek.sk) v časti Školské knižnice, link Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice.

Tabuľka 6 Podujatia pre používateľov v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

Ukazovateľ	2019	2020	Nárast/pokles (%)
Vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia pre používateľov	23 444	8 728	-62,77
z toho akcie informačnej výchovy	10 092	3 541	-64,91

Graf 6 Podujatia pre používateľov v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

Už od roku 2019 sa proces elektronizácie a internetizácie v školských knižniciach mierne zlepšuje, čo naznačujú získané štatistické údaje v sledovaných ukazovateľoch (tabuľka 7). Zároveň je potrebné zdôrazniť, že jeho skutočný stav stále nezodpovedá odporúčaniam, ktoré

sú uvedené v *Modeli školskej knižnice*. Počet **počítačov** v školských knižniciach sa napríklad zvýšil o **2,12 %**, ale na jednu školskú knižnicu pripadá len **1,51 % počítača**. Na vysvetlenie uvádzame, že každá školská knižnica by mala mať 1 počítač pre školského knihovníka a 5 počítačov pre používateľov školskej knižnice v škole s počtom žiakov do 500 žiakov a až 15 počítačov pre používateľov školskej knižnice nad 500 žiakov. Počet počítačov prístupných používateľom s pripojením na internet sa zvýšil o **2,76 %**.

Za sledované obdobie **512 školských knižníc** vykázalo, že **vlastnia automatizovaný knižnično-informačný systém**, čo je oproti roku 2019 pokles o **1,16 %**. Pripomíname, že pri zbere tohto štatistického ukazovateľa sa po tretíkrát aplikovala metodika CVTI SR, podľa ktorej sa mohli vykazovať okrem automatizovaných knižnično-informačných systémov aj elektronické programy (napr. aScAgenda, eŠkola), ktorých súčasťou bol modul Knižnica, ktorý umožňoval školským knižniciam evidovať všetky povinné údaje v súlade s platným právnym stavom.¹¹ Školské knižnice najčastejšie využívali tieto automatizované knižnično-informačné systémy: Clavius, Knižničný systém pre malé a stredné knižnice, Profilib.¹²

Z 1 534 školských knižníc vykázalo **76 školských knižníc**, že má umiestnený **online katalóg na internete**. Oproti roku 2019 je to pokles o **1,30 %**.¹³

Za dôležité považujeme poukázať na eurofondovú výzvu **na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách**. V rámci uvedenej výzvy mala školská knižnica stanovený limit 6 900 € na technické a technologické vybavenie. Oprávnenými položkami boli: 1 počítač pre školského knihovníka, 5 počítačov/notebookov pre používateľov školskej knižnice, 5 tabletov pre používateľov školskej knižnice, knižnično-informačný systém, čítačka čiarových kódov, tlačiareň, kopírovací stroj, skener, televízor, DVD prehrávač, dataprojektor a premietacie plátno. Môžeme teda opätovne optimisticky predpokladať, že v súhrnnom štatistickom výkaze za rok 2021 už budeme vidieť kvalitatívne zlepšenie vybavenia **158 školských knižníc**.

Webovú stránku školskej knižnice s označením **Knižnica** alebo **Školská knižnica** vykázalo **131 školských knižníc**. Oproti roku 2019 je to úbytok o **5,07 %**. Webová stránka školskej knižnice bola buď súčasťou webového sídla materských inštitúcií školských knižníc, ako sú základné školy, gymnáziá, stredné odborné školy, konzervatória, školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo bola v prípade málotriedok súčasťou webového sídla obecných úradov. Školské knižnice ako organizačné útvary uvedených škôl bezplatne využívali informačné a komunikačné technológie na zverejňovanie **digitálnych informácií a dokumentov** napríklad v uvedených blokoch:

¹¹ Ostatné elektronické programy, ktoré nespĺňali všetky zákonom stanovené podmienky napríklad pri vedení odbornej evidencii knižničných dokumentov, evidencii registrovaných používateľov, evidencii absenčných výpožičiek, vyradovaní knižničných dokumentov, nemali školské knižnice v tomto štatistickom ukazovateli vykazovať.

¹² Z finančných prostriedkov ministerstva školstva v rámci rozvojového projektu *Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc*, ktorý sa realizoval v rokoch 2006 – 2009, 2011 a 2013, ich malo zakúpených 393 školských knižníc z celkového počtu 602 podporených školských knižníc v základných školách a v stredných školách celkovou finančnou sumou 1 899 277,35 €.

¹³ Tento údaj je potrebné naďalej brať len ako orientačný, nakoľko už v apríli 2018 po dôkladnej kontrole metodického centra pre školské knižnice (adresné zisťovanie webovej stránky online katalógu v rámci webového sídla materskej inštitúcie uvedenej školskej knižnice) bolo zistené, že len 20 školských knižníc malo verejne prístupný online katalóg. Spravodajské jednotky ako dôvod vykázania chybného údajja uvádzali nesprávny výklad samotného termínu *online katalóg* alebo ako štatistický omyl.

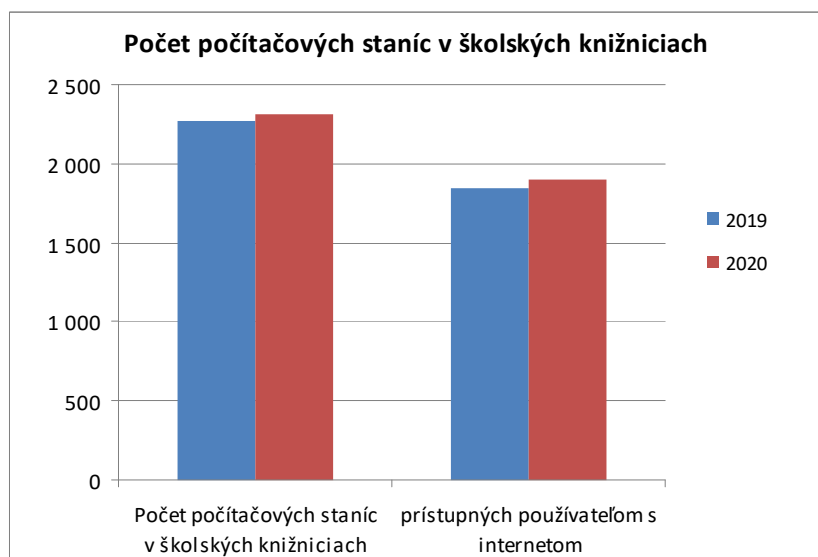
- **Základné informácie o činnosti školskej knižnice a jej prístupnosti** (napr. poslanie a úlohy školskej knižnice, oznam o výpožičných hodinách, prípadne rozvrh s vyučovacími hodinami v školskej knižnici).
- **Základné dokumenty školskej knižnice** (napr. knižničný a výpožičný poriadok školskej knižnice, štatút školskej knižnice).
- **Informácie o poskytovaných knižnično-informačných službách školskej knižnice** (napr. prehľad základných a špeciálnych služieb, sprístupnenie online knižničného katalógu, prípadne elektronických zbierok – zoznamov kníh v elektronickom programe aScAgenda alebo vo forme „pomocných“ zoznamov kníh, vypracovaných v exelovskom súbore alebo vo wordovskom súbore, stručné správy o realizovaných kultúrnych a výchovno-vzdelávacích podujatiach spolu s bohatou kolekciou fotografií, informácie o knižných novinkách).
- **Informácie o podpore a rozvíjaní čitateľskej gramotnosti** (napr. články o význame čítania, dokumenty, obsahom ktorých bola podrobne rozpracovaná problematika čitateľskej gramotnosti, rôzne ankety o čítaní).
- **Fotografie interiéru školskej knižnice** (prostredníctvom názornej propagácie sa usilovali zviditeľniť atraktivnosť svojho prostredia, ktoré bolo zároveň aj pozvaním pre vzdelávanie, kreativitu, relax a osobný rozvoj každého registrovaného i potenciálneho používateľa).

Metodickým centrom pre školské knižnice bolo pri podrobnom prezeraní webových sídiel škôl a príslušných obecných úradov zistené, že z 24 integrovaných školských knižníc s verejnými knižnicami malo len **8 integrovaných školských knižníc s verejnými knižnicami zriadenú webovú stránku**, a to s označením *Školská knižnica* (7) alebo *Knižnica* (1).

Tabuľka 7 Informačné technológie v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

Ukazovateľ	2019	2020	Nárast/pokles (%)
Počet počítačových staníc v školských knižniciach	2 268	2 316	+2,12
Počet počítačových staníc prístupných používateľom s pripojením na internet	1 849	1 900	+2,76
Automatizovaný knižnično-informačný systém	518	512	-1,16
Online katalóg školskej knižnice na internete	77	76	-1,30
Webová stránka školskej knižnice	138	131	-5,07

Graf 7 Počet počítačových staníc v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE

V roku 2020 vykonávalo knihovnícke činnosti v školských knižniciach 1 803 fyzických osôb, čo je pokles o **0,88 %** oproti roku 2019 (tabuľka 8). Z uvedeného počtu školských knihovníkov – školských špecialistov vo výchove a vzdelávaní¹⁴ malo len **2,88 %** vysokoškolské knihovnícke vzdelanie alebo stredoškolské knihovnícke vzdelanie.

Funkciu školského knihovníka naďalej vykonávali predovšetkým **učitelia slovenského jazyka a literatúry**, a to popri vyučovaní ako činnosť súvisiacu s výchovno-vzdelávacou činnosťou učiteľa, alebo **vychovávateľa**.

Je potrebné zvlášť zdôrazniť, že mnohí školskí knihovníci vykonávali svoju prácu s veľkým nadšením a inšpirujúcim spôsobom a poskytovali svojim používateľom informačnú podporu, organizovaním vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí (prostredníctvom voľnočasových aktivít) prepájali členov školskej komunity medzi sebou a snažili sa podporiť záujmy svojich používateľov a vytvoriť im priestor pre uskutočnenie vlastných aktivít s cieľom upevniť ich sebavedomie a rozvíjať ich osobné a sociálne kompetencie.

Zriaďovatelia školských knižníc (riaditelia škôl a starostovia obcí), školskí knihovníci a pedagogickí zamestnanci využívali **odborné poradenstvo metodického centra pre školské knižnice pri výkone odborných knižničných činností a pri organizovaní vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí**, ktoré boli zamerané na jazykovú kultúru a čitateľskú gramotnosť používateľov.

¹⁴ I napriek tomu, že v § 36 ods. 1 písm. l) zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov je uvedený termín **školský špecialista vo výchove a vzdelávaní**, ktorý v súlade s § 38 ods. 4 písm. b) uvedeného zákona vykonáva činnosti v oblasti "využívania knižničných služieb a informačných služieb pre potreby výchovy a vzdelávania, aktualizácie vzdelávania, sebarozvoja žiakov, pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov", pre potreby aplikačnej praxe naďalej používame termín školský knihovník.

V rámci výkonu odborných knižničných činností, ako sú **doplňovanie knižničného fondu, odborná evidencia a spracovanie knižničných dokumentov, revízia knižničného fondu, vyrad'ovanie knižničného fondu, organizácia, uchovávanie a ochrana knižničného fondu a poskytovanie knižnično-informačných služieb**, boli predmetom odborných konzultácií predovšetkým otázky zamerané na:

- vedenie základnej odbornej evidencie knižničného fondu (napr. vedenie prírastkového zoznamu a zoznamu úbytkov),
- vedenie pomocnej odbornej evidencie (napr. vedenie evidencie absenčných výpožičiek a prezenčných výpožičiek, evidencie došlých čísiel periodík),
- vedenie ďalšej pomocnej evidencie (napr. evidencia registrovaných používateľov, evidencie vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí, denný zápis o činnosti školskej knižnice),
- vykonávanie revízie knižničného fondu (napr. vydanie príkazu na vykonanie revízie knižničného fondu, vydanie menovacieho dekrétu členom revíznej komisie, vypracovanie zápisnice o výsledku revízie knižničného fondu, vypracovanie zoznamu knižničných dokumentov navrhnutých na vyradenie),
- vyrad'ovanie knižničných dokumentov (vydanie menovacieho dekrétu členom vyrad'ovacej komisie, vypracovanie zoznamu vyradených knižničných dokumentov, povinnosť ponúknuť vyradené knižničné dokumenty iným knižniciam knižničného systému Slovenskej republiky),
- prípravu rozmanitých podujatí a akcií zameraných na rozvoj informačnej výchovy a čitateľskej gramotnosti,
- vyplňanie štatistických údajov o činnosti školskej knižnice za dané štatistické obdobie,
- postup pri zriadení školskej knižnice alebo pri jej zrušení, prípadne pri zlúčení školskej knižnice s verejnou knižnicou alebo zlúčení školských knižníc z dôvodu zlúčenia dvoch škôl do jednej spojenej školy.

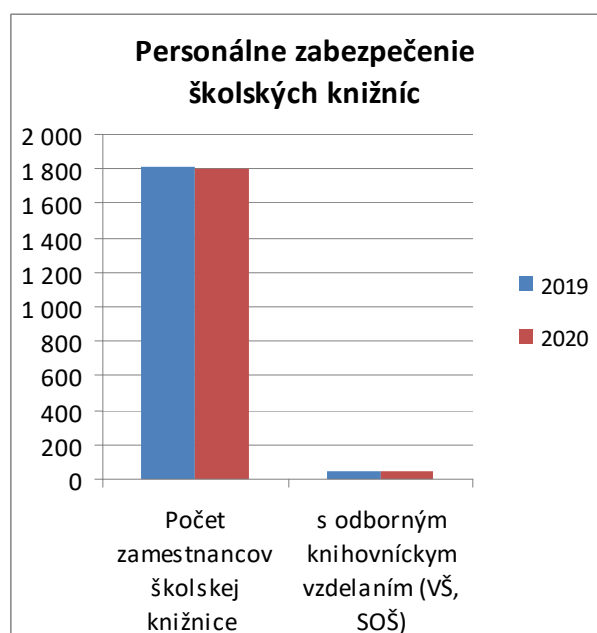
Za uvedené štatistické obdobie bolo v rámci odbornej poradenskej a konzultačnej služby poskytnutých **3 394 odborných konzultácií**, a to vo forme elektronickej pošty (2 728 písomne evidovaných konzultácií), telefonicky (665 písomne evidovaných konzultácií) a jednej osobnej návštevy školskej knižničky zo školskej knižnice v Slovenskej pedagogickej knižnici.

Počet zamestnancov školských knižníc prepočítaný na **plnú zamestnanosť** sa oproti predchádzajúcemu štatistickému obdobiu zvýšil približne o **1,17 %**.

Tabuľka 8 Personálne zabezpečenie v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

Ukazovateľ		2019	2020	Nárast/pokles (%)
Počet zamestnancov školskej knižnice (fyzické osoby)		1 819	1 803	-0,88
z toho	zamestnanci s VŠ a so SŠ knihovníckym vzdelaním	53	52	-1,89
Počet zamestnancov (prepočítaný stav na plnú zamestnanosť)		255,7	258,7	+1,17

Graf 8 Personálne zabezpečenie v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

HOSPODÁRENIE ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Oproti roku 2019 sa **celkový objem finančných prostriedkov** použitých na činnosť školských knižníc **znížil** len o **2,89 %** (tabuľka 9). Do uvedeného objemu boli započítané finančné prostriedky zo všetkých dostupných finančných zdrojov (napr. z rozpočtu školy, rozvojového projektu, grantového programu, občianskych združení a rodičovských združení), ktoré školské knižnice vynaložili na svoju činnosť (napr. finančné náklady na prevádzku školskej knižnice, na nákup kancelárskych potrieb, na organizovanie vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí, mzdové náklady na školského knihovníka a takisto finančné náklady na nákup knižničného fondu vrátane finančných nákladov na periodiká).¹⁵

¹⁵ Ani v súhrnnom štatistickom výkaze za rok 2020 sa konkrétne zlepšenie hospodárenia školských knižníc v rámci realizácie eurofondovej výzvy na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách nemohlo prejavíť, nakoľko oprávnenými prijímateľmi financií sú organizácie štátnej správy, obce, samosprávne kraje, mimovládne organizácie a subjekty súkromného sektora. Dôležité je uviesť, že pri školskej knižnici boli stanovené celkové oprávnené výdavky v sume 52 450 €.

Pre zaujímavosť uvádzame, že finančné náklady na svoju činnosť vykázalo približne **51 % školských knižníc**. V roku 2019 to bolo približne 58 % školských knižníc. Otázkou zostáva, či zostávajúcich 49 % školských knižníc buď skutočne nevynaložilo žiadne finančné náklady na činnosť svojej školskej knižnice z objektívnych alebo subjektívnych dôvodov, alebo štatistickým ukazovateľom v oddiele Hospodárenie v rámci uvedeného štatistického výkazu nevenovali dostatočnú pozornosť. Kvôli objektívnosti je potrebné ešte uviesť nasledujúce skutočnosti:

- **prechodné zatvorenie školských knižníc**, respektíve škôl počas kalendárneho roka 2020 z dôvodu pandémie vírusu COVID-19,
- **poskytovanie knižnično-informačných služieb v školských knižniciach v obmedzenom režime** z dôvodu dodržiavania dôležitých bezpečnostných opatrení vydaných vo forme uznesení vládou Slovenskej republiky a vyhláškami Úradom verejného zdravotníctva SR proti rozšíreniu ochorenia COVID-19.

I napriek nepriaznivej situácii v roku 2020 sa **mzdové náklady na školských knihovníkov znížili len o 1,17 %**, pričom z celkového počtu 1 534 školských knižníc vykázalo mzdové náklady na školských knihovníkov len **21 %**.

Pri tomto štatistickom ukazovateli je potrebné poznamenať, že zriaďovatelia školských knižníc mohli na **finančné odmeňovanie práce školského knihovníka** využívať dva **základné nástroje**, a to **osobný príplatok a/alebo odmenu v súlade so zákonom č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov**. Podobne ako pri predchádzajúcom štatistickom ukazovateli bolo metodickým centrom pre školské knižnice pri riadenom telefonickom rozhovore so zriaďovateľmi školských knižníc zistené, že ak aj využili tieto základné nástroje, tak **v osobnom príplatku a/alebo odmene bližšie nešpecifikovali, akú časť z osobného príplatku a/alebo odmeny vyčlenili školskému knihovníkovi za prácu v školskej knižnici**. Z tohto dôvodu následne nevykazovali finančné prostriedky vynaložené na mzdu na školského knihovníka v štatistickom výkaze. Rovnako je dôležité uviesť, že niektorí z nich namiesto priamej finančnej odmeny za prácu v školskej knižnici poskytli školským knihovníkom náhradné voľno.

Na základe uvedených skutočností teda nemôžeme objektívne posúdiť:

- aký počet riaditeľov škôl využil **finančné stimuly** na ocenenie práce školských knihovníkov,
- aký počet riaditeľov škôl namiesto využitia priamych finančných stimulov udelil školským knihovníkom **náhradné voľno** v rozsahu odpracovaných hodín v školskej knižnici,
- aký počet riaditeľov škôl bral iniciatívnu prácu školských knihovníkov ako **samozrejmosť**, nakoľko prácu v školskej knižnici zahrnuli ako výchovno-vzdelávaciu činnosť do náplne práce pedagogického zamestnanca.

Oproti roku 2019 sa **zvýšil nákup knižničného fondu až o 16,65 %**, pritom kladný údaj v tomto štatistickom ukazovateli **vykázalo 39 % školských knižníc**.

Po prepočítaní vykázaných celkových finančných nákladov vynaložených na činnosť školských knižníc s počtom školských knižníc, mzdových nákladov s celkovým počtom školských knihovníkov, finančných nákladov na nákup knižničného fondu s počtom školských knižníc a s počtom registrovaných používateľov boli zistené tieto údaje:

- Celkové finančné náklady na činnosť jednej školskej knižnice predstavovali **651,21 €**. Oproti roku 2019 je to **pokles o 10,09 €**.
- Finančné náklady na **jedného školského knihovníka** predstavovali **280,99 €**. Oproti roku 2019 je to **pokles o 51,89 €**.
- Finančné náklady na **nákup knižničného fondu do jednej školskej knižnice** predstavovali **255,91 €**. Oproti roku 2019 je to **nárast o 37,38 €**.
- Finančné náklady na **nákup knižničného fondu na jedného registrovaného používateľa** predstavovali **1,43 €**. Oproti roku 2019 je to **nárast o 0,26 €**.

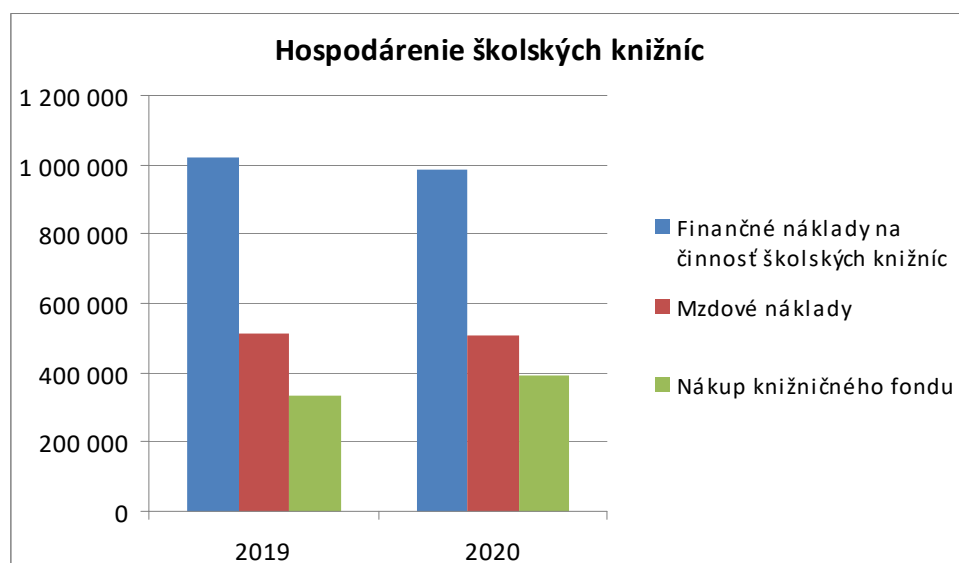
Na základe uvedených skutočností je možné konštatovať, že približne **51 % zriaďovateľov školských knižníc** (v roku 2019 to bolo 58 %) si splnilo svoju povinnosť v súlade s § 4 ods. 2 písm. e) zákona o knižniciach „*zabezpečiť činnosť knižnice finančne*“.

V prípade **24 integrovaných školských knižníc s verejnými knižnicami** si svoju uvedenú zákonnú povinnosť splnilo **70 % zriaďovateľov** (v roku 2019 to bolo 84 % zriaďovateľov), pričom celkové **finančné náklady na činnosť** jednej integrovanej školskej knižnice s verejnou knižnicou predstavovali **651,21 €**. Z uvedeného počtu **54 % zriaďovateľov** (v roku 2019 to bolo 48 % zriaďovateľov) vyčlenilo **mzdové náklady na školského knihovníka** (po prepočítaní na jedného školského knihovníka pripadlo 1 236,16 €) a **50 % zriaďovateľov** (v roku 2019 to bolo 72 % zriaďovateľov) vyčlenilo finančné prostriedky na **nákup knižničného fondu** (po prepočítaní na jednu integrovanú školskú knižnicu s verejnou knižnicou pripadlo 318,62 €).

Tabuľka 9 Hospodárenie v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

Ukazovateľ		2019	2020	Nárast/pokles (%)
Finančné náklady na činnosť školských knižníc		1 018 403	988 958	-2,89
z toho	mzdové náklady	512 631	506 629	-1,17
	nákup knižničného fondu	336 536	392 568	+16,65

Graf 9 Hospodárenie v školských knižniciach v rokoch 2019 a 2020

ČINNOSŤ METODICKÉHO CENTRA PRE ŠKOLSKÉ KNIŽNICE

Slovenská pedagogická knižnica je poverená metodickým riadením školských knižníc v oblasti tvorby metodických materiálov a poskytovaním odborného poradenstva.

Činnosť **metodického centra pre školské knižnice zabezpečuje len jedna zamestnankyňa**, ústredná metodička pre školské knižnice.

Svoje **strategické poslanie plnilo** metodické centrum pre školské knižnice v roku 2020 viacerými **spôsobmi a formami**.

Odborné konzultácie pre školských knihovníkov

Odborná poradenská a konzultačná služba pre školských knihovníkov vo forme elektronickej pošty (2 728 konzultácií), telefonicky (665 konzultácií) a osobne (1 konzultácia, návšteva školskej knihovničky v Slovenskej pedagogickej knižnici).

Priebežná aktualizácia informácií a metodických dokumentov v časti Školské knižnice v rámci webového sídla Slovenskej pedagogickej knižnice

Webové rozhranie časti *Školské knižnice* obsahuje aktuálne informácie a metodické dokumenty, ktoré sú adekvátne pre činnosť školských knižníc a ktoré uľahčujú prácu školským knihovníkom (<http://www.spgk.sk/?aktuality>). Uvedené **webové rozhranie je rozdelené na kategórie**: *Aktuality*, *Štatistika školských knižníc*, *Zriadenie školskej knižnice*, *Pomôcky pre dopĺňovanie knižničného fondu*, *Príručka pre školského knihovníka*, *Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc*, *Medzinárodná konferencia Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*, *Informačná výchova*, *Podujatia na podporu a rozvoj čitateľskej gramotnosti*, *Príklady dobrej praxe zo školských knižníc*, *Celoslovenský projekt pre stredné školy Záložka do knihy spája slovenské školy*, *Česko-slovenský projekt pre základné školy a osemročné gymnáziá Záložka do knihy spája školy*, *Celoslovenský projekt Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*, *Adresár školských knižníc v Slovenskej republike*, *Kontakty*. Jednotlivé **kategórie sa ďalej členia na podkategórie**. Napríklad kategória *Zriadenie školskej knižnice* sa člení na podkategórie: *Legislatíva*, *Koncepcia*

vybavenia školských knižníc, Metodické materiály, Medzinárodné odporúčania, Automatizované knižnično-informačné systémy.

Vypracovanie a aktualizácia metodických materiálov:

- **Metodické usmernenie č. 1/2020 k povinným evidenciám školskej knižnice**
Dopĺňa a upravuje postup pri povinných evidenciách školskej knižnice v súlade s vyhláškou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 201/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie knižničných dokumentov a o revízii a vyrad'ovaní knižničného fondu v knižniciach, ktorá bola zriadená v súlade so zákonom o knižniciach a upravuje rozsah požadovaných údajov pre štátne štatistické zisťovanie za rok 2020, ktoré je povinná škola ako spravodajská jednotka v zmysle zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov poskytnúť ministerstvu školstva. Jeho súčasťou sú vzorové materiály na vedenie evidencie používateľov, absenčných výpožičiek, prezenčných výpožičiek, vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí a denného zápisu o činnosti školskej knižnice.
- **Metodické usmernenie č. 2/2020 pre školské knižnice k povinnosti ponúknuť vyradený knižničný dokument iným knižniciam**
Dopĺňa postup pri povinnosti ponúknuť vyradený knižničný dokument školskou knižnicou iným knižniciam knižničného systému Slovenskej republiky podľa § 14 ods. 6 zákona č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. Jeho súčasťou je vzor darovacej zmluvy pre školské knižnice, ktoré chcú darovať vyradený knižničný dokument alebo vyradené knižničné dokumenty iným knižniciam knižničného systému Slovenskej republiky.
- **Metodický pokyn Oznam o štátnom štatistickom zisťovaní v oblasti školstva za rok 2019 – Výkaz o školskej a akademickej knižnici Škol (MSVVS SR) 10 – 01 a ďalšie doplňujúce informácie**
Obsahuje podrobnosti o zbere štatistických údajov o školskej knižnici a doplňujúce informácie k vykazovaniu štatistických údajov za oblasť knižničného fondu, používateľov, výpožičiek a služieb, doplňajúcich ukazovateľov, informačných technológií, zamestnancov knižnice, hospodárenia a siete knižníc za kalendárny rok 2019.
- **Metodický pokyn k povinnému uzatvoreniu odbornej evidencie v školskej knižnici za rok 2020 s prílohami**
Obsahuje podrobnosti pri uzatvorení povinných evidencií školskej knižnice v súlade s platnými právnymi predpismi za kalendárny rok 2020 a pri štátnom štatistickom zbere informácií ministerstvom školstva o školskej knižnici za rok 2020. Jeho súčasťou je *Vzor záznamu o uzatvorení a autorizácií čiastkového prírastkového zoznamu v elektronickej podobe, ktorý viedla Školská knižnica Základnej školy v Ábelovej*; *Vzor záznamu o uzatvorení a autorizácií čiastkového zoznamu úbytkov v elektronickej podobe, ktorý viedla Školská knižnica Základnej školy v Ábelovej*.

- **Metodický materiál *Webový register pre zber štatistických údajov o školskej knižnici za rok 2020***
Bol vypracovaný pre potreby CVTI SR, ktoré vykonávalo adresný zber štatistických údajov o 1 534 školských knižniciach za rok 2020.
- **Metodický materiál *Kalendár vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí metodického centra Slovenskej pedagogickej knižnice pre školské knižnice***
Obsahuje prehľad o organizovaní národných a medzinárodných vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí určených na skvalitnenie činnosti školských knižníc a podporu čítania v základných školách, v stredných školách a v školských knižniciach v roku 2020.
- **Elektronická metodická báza *Automatizované knižnično-informačné systémy* – aktualizovaná**
Obsahuje históriu, zloženie modulov, základné technické a komunikačné zabezpečenie, cenník pre školské knižnice a referencie o vhodných automatizovaných knižnično-informačných systémoch pre školské knižnice.
- **Metodický materiál *Podujatia na podporu a rozvoj čitateľskej gramotnosti* – aktualizovaný**
Obsahuje prehľad príkladov na realizáciu rôznych foriem a metód individuálnej alebo kolektívnej práce s používateľmi školskej knižnice. Osobitne sú v ňom uvedené projekty metodického centra pre školské knižnice zamerané na podporu čitateľskej gramotnosti a zvlášť projekty iných subjektov. Uvedený materiál je vhodný aj pre základné školy a stredné školy, ktoré majú len kabinetné zbierky, pretože účasť v niektorých projektoch nie je podmienená zriadením a činnosťou školskej knižnice.
- **Elektronická metodická báza podujatí *Príklady dobrej praxe zo školských knižníc***
Register slúži ako úložisko metodickej bázy podujatí zameraných na **podporu zvyšovania úrovne čitateľskej gramotnosti a kultúry čítania žiakov základných škôl a stredných škôl**, ktoré zorganizovali školské knižnice. Jeho cieľom je ponúknuť školským knihovníkom praktické námety a zdroj inšpirácie na zorganizovanie podobných alebo kreovaných podujatí. Metodická báza podujatí je priebežne doplňovaná **metodickými listami** podujatí, ktoré na princípe dobrovoľnosti vypracúvajú školské knižnice. V rámci nej sa zvlášť nachádzajú námety pre základné školy, námety pre stredné školy a súťaže. K 31. 12. 2020 bolo zverejnených 60 metodických listov.
- **Elektronická metodická báza podujatí *Príklady akcií informačnej výchovy***
Register slúži ako úložisko metodických listov pre organizáciu vzdelávacích akcií zameraných na podporu zvyšovania úrovne informačnej výchovy. Jeho cieľom je ponúknuť školským knihovníkom a učiteľom praktické námety a zdroj inšpirácie na zorganizovanie podobných alebo kreovaných akcií. Metodická báza akcií bude priebežne doplňovaná metodickými listami akcií, ktoré budú vypracované na princípe dobrovoľnosti. V súčasnosti obsahuje práce študentiek 1. ročníka magisterského štúdia v študijnom programe *Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie* Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave realizované v školskom roku 2017/2018 pod vedením prof. PhDr. Olgy Zápotočnej, CSc.

- **Propagačný leták *Štruktúra webu časti Školské knižnice v rámci Slovenskej pedagogickej knižnice*** – aktualizovaný
Obsahuje mapu webového sídla Slovenskej pedagogickej knižnice – časti *Školské knižnice*, a to rozdelenie od kategórií na najvyššej úrovni cez kategórie na nižších úrovniach až po konkrétne dokumenty.
- **Návrh na zrušenie konkrétnych štatistických ukazovateľov vo výkaze o školskej a akademickej knižnici Škol (MŠVVŠ SR) 10 – 01 od roku 2022**
Materiál bol vypracovaný pre potreby ministerstva školstva v súlade s STN 2789 (01 0150) Informácie a dokumentácia. Medzinárodná knižničná štatistika (2009). Obsahoval návrh na zrušenie konkrétnych štatistických ukazovateľov vo výkaze o školskej a akademickej knižnici Škol (MŠVVŠ SR) 10 – 01 od roku 2022 (napr. vykazovanie počtu evidovaných knižničných jednotiek z odbornej literatúry a z krásnej literatúry, vykazovanie počtu používateľov podľa kategórií pedagogickí a odborní zamestnanci a žiaci, vykazovanie počtu návštev fyzických osôb v školskej knižnici, vykazovanie počtu výpožičiek podľa členenia literatúry – zvlášť odbornej literatúry a zvlášť krásnej literatúry, počtu výpožičiek periodík, počtu výpožičiek audiovizuálnych a elektronických dokumentov, počtu výpožičiek špeciálnych dokumentov, vykazovanie finančných nákladov na činnosť školskej knižnice a mzdových nákladov) s cieľom zjednodušiť priebežnú evidenciu štatistických údajov v školských knižniciach a zvýšiť relevantnosť zisťovaných štatistických údajov za kalendárny rok.¹⁶
- **Adresár regionálnych knižníc poskytujúcich metodickú pomoc pre školské knižnice** – aktualizovaný
Obsahuje údaje o regionálnych knižniciach v rámci Slovenskej republiky, ktoré majú právo poskytnúť metodickú pomoc a poradenské služby školským knižniciam a upozorňovať ich na nedostatky v poskytovaní knižnično-informačných služieb. Samotné údaje sú rozdelené do nasledujúcich častí: názov samosprávneho kraja, názov a adresa knižnice, webové sídlo knižnice, meno kontaktnej osoby, telefónne číslo a elektronická adresa.
- **Adresár školských knižníc v Slovenskej republike** – aktualizovaný
Obsahuje 19 identifikačných údajov o zriadených školských knižniciach v súlade s platnou legislatívou, a to: *kód školy, evidenčné číslo v Zozname knižníc Slovenskej republiky, názov školskej knižnice, názov školy, mesto/obec, ulica, PSČ, predvoľba, telefón, štatutárny orgán školy/ riaditeľ školy, email školy, vedúci školský knihovník, email vedúceho školského knihovníka, webové sídlo školy, názov knižnično-informačného systému, rozvojový projekt ministerstva školstva „Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc“, kód okresu, druh školy, forma zriaďovateľa*. V sledovanom období sa aktualizoval v mesačných intervaloch, a to na základe zaslaných formulárov (kópií) o zriadení školských knižníc a oznamov (kópií) o zrušení

¹⁶ Za aktívnu pomoc a profesionálny prístup pri uskutočnení zmien v uvedenom výkaze vyjadrujeme veľkú vďaku zástupcom ministerstva školstva: ministrom školstva Branislavovi Gröhlingovi, generálnej riaditeľke sekcie predprimárneho a základného vzdelávania Kataríne Kalašovej, riaditeľke odboru predprimárneho vzdelávania a základných škôl Anne Chlupíkovej, zamestnancovi uvedeného odboru Mikulášovi Prokopovi, generálnemu riaditeľovi sekcie informačných technológií Petrovi Kadlecovi, zamestnancovi uvedenej sekcie Jurajovi Ždiňákovi; vedúcej oddelenia štatistiky a služieb CVTI SR Jane Čabalovej; zástupcom ministerstva kultúry a zástupcom Slovenskej národnej knižnice.

školských knižníc zákonným spôsobom. Na základe spolupráce s oddelením štatistiky a služieb CVTI SR boli nové údaje o 159 školách (napr. *kód školy, názov školy, ulica, PSČ, štatutárny orgán školy/riaditeľ školy, email školy, webové sídlo školy*) z mesiacov január, marec a november 2020 z **registra škôl a školských zariadení** ministerstva školstva následne aktualizované v Adresári školských knižníc v Slovenskej republike. Na základe spolupráce s ministerstvom kultúry bola v mesiacoch január a december 2020 vykonaná vzájomná kontrola zaslaných písomností zriaďovateľmi školských knižníc do **Zoznamu knižníc Slovenskej republiky** a **Adresára školských knižníc v Slovenskej republike**, a to buď vo forme oznamu o zrušení školskej knižnice v súlade s platnou legislatívou, alebo vo forme vyplneného formulára o zriadení školskej knižnice. Následne boli vykonané potrebné zmeny v oboch dokumentoch. Adresár školských knižníc v Slovenskej republike je sprístupnený verejnosti na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice www.spgk.sk, a to v časti Školské knižnice, a na informačnom portáli InfoLib, takisto v časti Školské knižnice.

- **Zorganizovanie 14. medzinárodnej konferencie *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl***

Medzinárodná konferencia *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl* sa konala 24. septembra 2020 pod záštitou **ministerstva školstva**. Zúčastnili sa jej zástupcovia ministerstva školstva, ministerstva kultúry a zástupcovia pedagogickej a knižničnej verejnosti zo Slovenskej republiky (41 účastníkov). Z dôvodu sprísnených opatrení proti šíreniu vírusu COVID-19 sa medzinárodnej konferencie nezúčastnili pozvaní prednášatelia a hostia z Českej republiky. Cieľom medzinárodnej konferencie bolo charakterizovať špecifiká a úskalia činnosti školských knižníc, odovzdať si praxou overené dobré skúsenosti, vzájomne sa obohatiť o nové podnetné informácie a prehĺbiť úspešnú spoluprácu medzi slovenskými a českými odborníkmi z pedagogickej a knižničnej oblasti. Medzinárodná konferencia prezentovala súčasný stav školských knižníc v základných školách a stredných školách, originálne a kreatívne slovenské a české projekty zamerané na podporu čitateľskej gramotnosti a informačnej výchovy a taktiež i individuálne a kolektívne formy práce s knihou. Rovnako prezentovala aj moderné knižničné podujatia zamerané na podporu čítania žiakov. Súčasťou medzinárodnej konferencie bolo aj ocenenie víťazov 15. ročníka celoslovenského projektu Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníc.

- **Príprava, realizácia a vyhodnotenie 11. ročníka česko-slovenského projektu pre základné školy a osemročné gymnáziá *Záložka do knihy spája školy***

V októbri, v Medzinárodnom mesiaci školských knižníc 2020, sa **106 879 žiakov z 940 základných škôl a osemročných gymnázií zo Slovenskej republiky a z Českej republiky** zapojilo do 11. ročníka česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy* na vyhlásenú tému *Radosť z čítania ukrytá vo veršoch básní alebo v próze*. Česko-slovenský projekt zorganizovala Slovenská pedagogická knižnica v spolupráci s Knižnicou Jiřího Mahena v Brne s cieľom podporiť rovesnícke čítanie prostredníctvom výmeny záložiek do kníh a nadviazať kontakty medzi českými a slovenskými základnými školami a osemročnými gymnáziami. Rovnako jeho zámerom bolo aj poznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry a života žiakov v oboch priateľských republikách. Vyhodnotenie česko-slovenského projektu je sprístupnené na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice www.spgk.sk, a to

v časti *Školské knižnice*, link Česko-slovenský projekt Záložka do knihy spája školy, a na webovom sídle Knižnice Jiřího Mahena v Brne www.kjm.cz.

- **Príprava, realizácia a vyhodnotenie 9. ročníka celoslovenského projektu pre stredné školy *Záložka do knihy spája slovenské školy***

V októbri sa takisto pri príležitosti Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2020 zapojilo **8 431 žiakov zo 162 stredných škôl do 9. ročníka celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy*** na vyhlásenú tému ***Osobnosti a diela slovenskej dramatickej tvorby***. Celoslovenský projekt zorganizovala Slovenská pedagogická knižnica s cieľom podporiť rovesnícke čítanie a rozvoj informačných schopností, zručností a návykov žiakov stredných škôl a umožniť školám kreatívnu formou oživiť vyučovanie. Pridanou hodnotou celoslovenského projektu bola podpora štúdia osobností a diel slovenskej dramatickej tvorby či pripomenutie si 100. výročia založenia Slovenského národného divadla a 190. výročia prvého ochotníckeho predstavenia na Slovensku. Takisto jeho bonusom bolo nadviazanie nových priateľských kontaktov medzi partnerskými školami a rovesníkmi zo všetkých kútov Slovenska. Vyhodnotenie celoslovenského projektu je sprístupnené na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice www.spkg.sk, a to v časti *Školské knižnice*, link Celoslovenský projekt Záložka do knihy spája slovenské školy.

- **Príprava, realizácia a vyhodnotenie 16. ročníka celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* k Medzinárodnému dňu školských knižníc**

Pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc 26. októbra 2020 sa **56 školských knižníc** v základných školách s celkovým počtom **7 002 účastníkov** z radov žiakov, pedagogických zamestnancov a nepedagogických zamestnancov zapojilo do 16. ročníka celoslovenského projektu ***Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*** na vyhlásenú tému ***Radosť ukrytá v podpore čítania a vzdelávania školskou knižnicou***. Záštitu nad celoslovenským projektom prevzalo **ministerstvo školstva**. Cieľom celoslovenského projektu bolo zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, k školskej knižnici, čítaniu a poznávaniu nového. Siedmim víťazom celoslovenského projektu venovala Slovenská pedagogická knižnica **knižné publikácie v celkovej hodnote 2 000 €**. Partnermi celoslovenského projektu boli: **Klub mladých čitateľov Albatros** (www.kmc.sk), **Vydavateľstvo Tatran** (www.slovtatran.sk), **ŠEVT, a. s.**, (www.sevt.sk/firstnews), **Knižná edícia pre malých čitateľov Stonožka** (www.stonozka.sk) a **Knižná edícia pre mladých čitateľov YOLI** (www.yoli.sk). Uvedení partneri spoločne darovali 12 oceneným školským knižniciam **knižničné publikácie v celkovej hodnote 610 €**. Vyhodnotenie celoslovenského projektu je sprístupnené na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice www.spkg.sk, a to v časti *Školské knižnice*, link Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice.

- **Príprava a realizácia celoslovenského online odborného seminára zameraného na vedenie povinných odborných evidencií školskej knižnice a na elektronizáciu školských knižníc**

Celoslovenský online odborný seminár bol zorganizovaný v spolupráci s **Mestskou knižnicou mesta Piešťany** 22. októbra 2020 pre **36 účastníkov**, z ktorých najväčšie zastúpenie mali školskí knihovníci zo základných škôl a stredných škôl. V rámci doobedňajšieho programu odznela obsírna prednáška ústrednej metódičky pre školské

knižnice na tému *Povinné odborné evidencie a ďalšie evidencie školskej knižnice*. V rámci poobedňajšieho programu bola prezentácia automatizovaného knižnično-informačného systému Biblib, ktorý je vhodný na prácu v školskej knižnici.

- **Vyhodnotenie plnenia Uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 620/2014 týkajúceho sa Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020: vyhodnotenie za rok 2019**

Materiál bol vypracovaný pre potreby ministerstva školstva a obsahoval vyhodnotenie plnenia strategických oblastí vyplývajúcich zo Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020 pre Slovenskú pedagogickú knižnicu za rok 2019 za sieť školských knižníc.

- **Prednášková činnosť**

V rámci prednáškovej činnosti boli odprezentované ústrednou metodičkou pre školské knižnice **2 prednášky**. Prvá prednáška, ktorá bola zameraná na činnosť školských knižníc a na aktivity metodického centra pre školské knižnice, odznela na 14. medzinárodnej konferencii *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl* v Univerzitnej knižnici v Bratislave na tému *Analýza stavu školských knižníc za rok 2019 a projekty na podporu čítania*. Druhá prednáška odznela na celoslovenskom online odbornom seminári zameranom na vedenie povinných odborných evidencií školskej knižnice a na elektronizáciu školskej knižnice, ktorý bol zorganizovaný v spolupráci s Mestskou knižnicou mesta Piešťany. Jej názov znel *Povinné odborné evidencie a ďalšie evidencie školskej knižnice*.

- **Publikačná činnosť**

Informácie o činnosti školských knižníc, projektoch na podporu čítania žiakov základných škôl a stredných škôl a aktivitách metodického centra pre školské knižnice boli publikované v domácich elektronických periodikách (napr. *Knižnica*), v elektronickom zborníku (napr. *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*) a iných elektronických médiách. Celkovo bolo publikovaných **13 článkov**.

- **Propagačná činnosť**

Činnosť školských knižníc, projekty na podporu čítania žiakov základných škôl a stredných škôl a aktivity metodického centra pre školské knižnice boli propagované v **slovenských printových a elektronických médiách** (napr. informačný portál ministerstva školstva, informačný portál *InfoLib*), v **zahraničných printových a elektronických médiách** (napr. informačný portál Národnej knižnice Českej republiky, konkrétne elektronická konferencia *Dršina*) prostredníctvom tlačových správ a rôznych článkov.

- **Edičná činnosť**

Edičná činnosť spočívala v zostavení a vydaní elektronického zborníka zo **14. medzinárodnej konferencie Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl** v počte 150 kusov. V októbri 2020 bol zborník distribuovaný štátnym inštitúciám v súlade s platnou legislatívou a všetkým účastníkom medzinárodnej konferencie. Zborník je sprístupnený vo formáte pdf aj širokej verejnosti na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice www.spkgk.sk, a to v časti *Školské knižnice*, link Medzinárodná konferencia Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl.

- **Členstvo v pracovnej komisii**

Ústredná metódička pre školské knižnice bola členkou a zároveň aj predsedníčkou **odbornej komisie Fondu na podporu umenia pre hodnotenie žiadostí o poskytnutie finančných prostriedkov z FPU pre Program 5.1.3 Podujatia, vzdelávacie aktivity a odborná činnosť knižníc a Program 5.1.4 Akvizícia knižníc.**

- **Pod'akovanie od predsedu Prešovského samosprávneho kraja**

Ústredná metódička pre školské knižnice dostala 28. augusta 2020 pod'akovanie od **predseda Prešovského samosprávneho kraja Milana Majerského** za záujem a inšpiráciu pri podpore čítania žiakov stredných škôl, za vytváranie pozitívneho vzťahu ku knihám a kultúrny rozvoj Prešovského samosprávneho kraja.

ZHRNUTIE

Vychádzajúc z uvedených skutočností, ako boli napríklad rozdielne platné podmienky súvisiace s prevádzkou a činnosťou školských knižníc v roku 2020, napríklad **zatvorenie školských knižníc**, respektíve škôl počas kalendárneho roka 2020 z dôvodu pandémie vírusu COVID-19 a **poskytovanie knižnično-informačných služieb v školských knižniciach v obmedzenom režime** z dôvodu dodržiavania dôležitých bezpečnostných opatrení vydaných vo forme uznesení vládou Slovenskej republiky a vyhláškami Úradu verejného zdravotníctva SR proti rozšíreniu ochorenia COVID-19, a zároveň na základe analýzy vybraných štatistických ukazovateľov o 1 534 školských knižniciach za rok 2020, možno konštatovať nasledujúce **pozitívne zistenia**:

- **výrazne pretrvávajúci záujem o podporu kreatívneho rovesníckeho čítania, o podporu systematického rozvíjania informačných schopností, zručností, návykov a osobných talentov žiakov a o podporu zvyšovania vzdelanostnej úrovne používateľov** (zapojenie **1 158** slovenských a českých základných škôl a stredných škôl zo Slovenskej republiky a z Českej republiky s celkovým počtom **122 312** žiakov, pedagogických a nepedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov a rodičov žiakov do projektov metodického centra pre školské knižnice organizovaných na podporu čítania),
- **zreteľná angažovanosť samotných zriaďovateľov školských knižníc a školských knihovníkov na prevádzke a činnosti svojich školských knižníc**, ktorí si uvedomujú prínos živej školskej knižnice nielen pre zvýšenie úrovne vzdelania školskej komunity, ale aj pre dobro celej spoločnosti. Dôkazom je aktívne využívanie odborného poradenstva metodického centra pre školské knižnice s cieľom plniť všetky povinnosti v súlade s platnou knižničnou legislatívou a skvalitniť poskytovanie knižnično-informačných služieb so zameraním na potreby výchovy a vzdelávania, čítania a zmysluplného trávenia voľného času svojich používateľov (**3 394** písomne evidovaných odborných konzultácií) a účasť na **celoslovenskom odbornom vzdelávacom seminári**, ktorý zorganizovalo metodické centrum pre školské knižnice,
- **aktívne využívanie rôznych foriem financovania rozvoja školských knižníc zriaďovateľmi školských knižníc** (zapojenie sa do výziev na predkladanie projektov financovaných zo štrukturálnych fondov Európskej únie, výziev ministerstva školstva, výziev rôznych občianskych združení a nadácií, poprípade získanie finančných prostriedkov od rodičovských združení).

Analýza konštatuje aj **negatívne zistenia**, ktoré poukazujú na pretrvávajúce slabé miesta v činnosti školských knižníc a na ktoré nemali výrazný vplyv prijaté opatrenia súvisiace s ochorením COVID-19. Ide napríklad o tieto zistenia:

- **neuspokojivé priestory školských knižníc,**
- **nízka úroveň elektronizácie vnútorných knižničných procesov, kooperácie a výmeny informácií s inými knižnicami a aplikácie informačných a komunikačných technológií** (približne 66 % školských knižníc nevlastní automatizovaný knižnično-informačný systém, 95 % školských knižníc nemá vystavený online katalóg na internete a približne 92 % školských knižníc nemá vytvorenú webovú stránku na webovom sídle svojej materskej inštitúcie),
- **zreteľná nízka úroveň zabezpečenia odborných knižničných činností školských knižníc** (97 % školských knihovníkov je bez odborného vzdelania).

OPATRENIA

Návrh opatrení na skvalitnenie úrovne zabezpečenia činnosti školských knižníc:

- každoročne realizovať rozvojový projekt ministerstva školstva *Čítame radi*, ktorého prioritou je podpora a rozvíjanie čitateľskej gramotnosti,
- pripraviť rozvojový projekt napríklad s názvom *Elektronizácia školských knižníc*, ktorý by bol zameraný na skvalitnenie, modernizáciu a ďalší rozvoj školských knižníc v oblasti automatizácie vnútorných knižničných procesov, kooperácie a výmeny informácií s inými knižnicami, aplikácie informačných a komunikačných technológií s cieľom rozšíriť a skvalitniť poskytovanie knižnično-informačných služieb. Jeho súčasťou by mali byť aj vyčlenené finančné prostriedky napríklad na pokrytie nákladov na obnovu alebo servis automatizovaných knižnično-informačných systémov, nákup nových počítačov, tlačiarň a čítačiek čiarových kódov,
- vytvoriť **podmienky pre vzdelávanie školských knihovníkov**, aby získali vedomosti a zručnosti potrebné pri výkone odborných knižničných činností,
- využívať **viac zdroje financovania činnosti školských knižníc** s cieľom zvýšiť efektívnosť knižničných činností, kvalitu a rozsah poskytovania knižnično-informačných služieb, rozvíjať čitateľskú gramotnosť a realizovať informačnú výchovu žiakov základných škôl a stredných škôl,
- využívať na **finančné odmeňovanie práce školského knihovníka** dva základné nástroje, a to osobný príplatok a/alebo odmenu v súlade so zákonom č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

ZÁVER

Na základe uvedeného je možné konštatovať, že školská knižnica je miestom, ktoré podporuje a stimuluje rozvoj mentálnych, vôľových a emocionálnych vlastností svojich používateľov, a to najmä z radov žiakov, podporuje ich efektívnu socializáciu, poskytuje im dostatok primeraných podnetov pre rozvoj ich osobnosti, prirodzenej tvorivosti a osobných talentov. Školská knižnica je zároveň bezpečným a priateľským miestom, kde sa môžu všetci jej používatelia stretávať, zdieľať spoločné idey a nápady a spontánne vystupovať bez obáv z negatívneho hodnotenia. V rámci činnosti školských knižníc za zvlášť dôležité považujeme vyzdvihnúť osobný prístup školských knihovníkov, ich priateľskú komunikáciu so svojimi používateľmi a neustálu odbornú pomoc pri podpore ich vzdelávania a samovzdelávania. Takisto je potrebné osobitne oceniť ich úsilie aktívne zapájať čo najväčší počet používateľov z radov pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov a predovšetkým žiakov do organizovania zaujímavých, originálnych a inšpirujúcich akcií, podujatí a projektov zameraných na podporu kreatívneho čítania s cieľom podporiť u nich dobrý a trvalý vzťah ku knihe, školskej knižnici a k čítaniu, poznávaniu nového. Najmä pri žiakoch sa ukazuje pridaná hodnota ich snahy, keď na jednej strane sa im darí navzájom spájať nielen samotných vrstovníkov, ale aj žiakov zo starších ročníkov so žiakmi s nižšími ročníkmi, dokonca nespelych či samotárskych žiakov. Na druhej strane aktívnou účasťou žiakov na spomínaných čitateľských akciách, podujatiach a projektoch im pomáhajú rozvíjať ich najrôznejšie sociálne zručnosti. Žiaci zisťujú napríklad, kde sú ich hranice, skúšajú riskovať, rozvíjajú predstavivosť, učia sa komunikovať, spolupracovať, byť tímovým hráčom a zároveň sa aj presadiť v bezpečnom a priateľskom prostredí. V neposlednom rade je potrebné oceniť aj cieľavedomý zámer školských knihovníkov spolu so spolupracujúcimi učiteľmi, a to systematicky podporovať čítanie aj žiakov zo sociálne alebo jazykovo znevýhodneného prostredia či žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorí sa buď stretávajú s malou podporou čítania v rodine, alebo v ich domácom prostredí väčšinou absentujú knihy. Nádejame sa preto, že školské knižnice napĺňaním projektového zámeru ministerstva pôdohospodárstva zameraného *na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách* zatraktívnia svoje priestory a vytvoria predpoklady pre ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším knižnično-informačným službám a k zlepšeniu kľúčových kompetencií, zručností a vedomostí svojich používateľov. Takisto dúfame, že realizáciou dvoch spomínaných dopytovo orientovaných projektov ministerstva školstva sa zvýši kvalita výchovno-vzdelávacieho procesu a zlepšia sa študijné výsledky v oblasti čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti na základných školách a v oblasti čitateľskej, matematickej, finančnej a prírodovednej gramotnosti na gymnáziách. Veríme, že aj rozvojový projekt ministerstva školstva *Čítame radi* prinesie svoje ovocie vo forme naplnenia čitateľských záujmov používateľov školských knižníc.

LITERATÚRA

CENIGOVÁ, Rozália: Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl : 13. medzinárodná konferencia, máj 2019. In: **Knižnica**. Roč. 20, č. 4 (2019), s. 24 – 30. ISSN 1336-0965 [online]. [cit. 2020-24-01]. Dostupné na: http://www.snk.sk/images/Edicna_cinnost/Casopis_Kniznica/2019/Kniznica_2019_04.pdf

[CENIGOVÁ, Rozália]: Celoslovenské odborné semináre zamerané na prácu v školskej knižnici. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2020-25-02]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/celoslovenske-odborne-seminare-zamerane-na-pracu-v-skolskej-kniznici/>

CENIGOVÁ, Rozália: Aktivity školských knižníc v roku 2019. In: *Knižnica*. Roč. 21, č. 2 (2020), s. 28 – 35. ISSN 1336-0965 [online]. [cit. 2020-05-08]. Dostupné na: https://snk.sk/images/Edicna_cinnost/Casopis_Kniznica/2020/2020_08_01_Kniznica_02.pdf

[CENIGOVÁ, Rozália]: Kreatívne čítanie, ktoré spája a vytvára priateľské vzťahy medzi slovenskými a českými rovesníkmi. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2020-25-08]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/kreativne-citanie-ktore-spaja-a-vytvara-priatelске-vztahy-medzi-slovenskymi-a-ceskymi-rovesnikmi/>

[CENIGOVÁ, Rozália]: Celoslovenský projekt Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2020-02-09]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/celoslovensky-projekt-najzaujimavejsie-podujatie-skolskej-kniznice/>

[CENIGOVÁ, Rozália]: 14. ročník medzinárodnej konferencie „Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl“ sa blíži. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2020-03-09]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/14-rocnik-medzinarodnej-konferencie-skolske-kniznice-ako-informacne-a-kulturne-centra-skol-sa-blizi/>

[CENIGOVÁ, Rozália]: 14. ročník medzinárodnej konferencie Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2020-25-09]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/14-rocnik-medzinarodnej-konferencie-skolske-kniznice-ako-informacne-a-kulturne-centra-skol/>

[CENIGOVÁ, Rozália]: Oslavy Medzinárodného dňa školských knižníc. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2020-26-10]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/oslavy-medzinarodneho-dna-skolskych-kniznic/>

[CENIGOVÁ, Rozália]: Záložku do knihy chce navzájom darovať vyše stotisíc českých a slovenských rovesníkov. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2020-03-11]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/zalozku-do-knihy-chce-navzajom-darovat-vyse-stotisic-ceskych-a-slovenskych-rovesnikov/>

[CENIGOVÁ, Rozália]: Poznáme už víťazov osláv Medzinárodného dňa školských knižníc. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2020-25-11]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/pozname-uz-vitazov-oslav-medzinarodneho-dna-skolskych-kniznic/>

CENIGOVÁ, Rozália: Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl : 14. medzinárodná konferencia, september 2020. In: *Knižnica*. Roč. 21, č. 4 (2020), s. 23 – 37. ISSN 1336-0965 [online]. [cit. 2020-16-12]. Dostupné na: <https://online.fliphtml5.com/mdfbt/atyr/#p=33>

CENIGOVÁ, Rozália: Analýza stavu školských knižníc za rok 2019. In: *Knižnica*. Roč. 21, č. 4 (2020), s. 38 – 45. ISSN 1336-0965 [online]. [cit. 2020-16-12]. Dostupné na: <https://online.fliphtml5.com/mdfbt/atyr/#p=38>

<https://zskorna.edupage.org/>

<http://www.kjm.cz>

<http://www.kmc.sk>

<https://www.minedu.sk>

[https://www.minedu.sk/podpora-citateľskej-gramotnosti-rozvojový-projekt-citame-radi-/](https://www.minedu.sk/podpora-citateľskej-gramotnosti-rozvojový-projekt-citame-radi/)

<http://www.mpsrsk>

<http://www.sevt.sk/firstnews>

<http://www.slovtatran.sk>

<http://www.spgk.sk>

<http://www.spgk.sk/?priklady-akcii-informacnej-vychovy>

<http://www.spgk.sk/?priklady-dobrej-praxe-zo-skolskych-kniznic>

<http://www.stonozka.sk>

<http://www.yoli.sk>

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Rozália Cenigová
Slovenská pedagogická knižnica
Hálova 6
851 01 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: rozalia.cenigova@spgk.sk